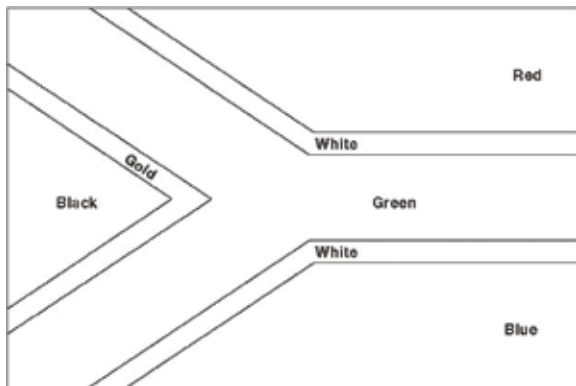

SHEДУLU YA 1

Fuḷaga Ya Lushaka

- (1) Fuḷaga ya lushaka yo ita rekhithengele, ya lapfa khathihi na hafu u fhira vhuphara hayo
- (2) I na muvhala mutswu, wa musuku, mudala, mutshena, mutswuku na wa lutombo.
- (3) I na tshivhumbeo tsha phande ya Y yo itwaho nga ḷibannda ḷa muvhala mudala. Mutalo wa vhukati wa ḷibannda u thomaho khoneni ya nṯha na ya fhasi tsini na thanda ya fuḷaga, ya ṯangana vhukati ha fuḷaga ya rambalala I tshi ya vhukati ha afha hu si na tshithu.
- (4) ḷibannda ili ḷidala ḷo pendelwa nga nṯha na nga fhasi nga muvhala mutshena, na nga muvhala wa musuku u yela magumoni hu re na thanda. Mupendelo muṁwe na muṁwe ndi thihi tsha fumiṯhanu tsha vhuphara ha fuḷaga.
- (5) ṯhiraengele I re tsini na thanda ya fuḷaga ndi ntswu.
- (6) Kha tshipiḷa tsha nṯha ha fuḷaga ho rambalala ḷibannda ḷitswuku, ngeno kha tsha fhasi hu na ḷa L na ḷiṁwe ḷa mabannda haya ḷi na vhuphara ha thihi tshararu tsha fuḷaga yoṯhe.

Black–Mutswu

Gold–Musuku

White–Mutshena

Green–Mudala

Red–Mutswuku

Blue–Lutombo

SHEДУЉU YA 1A

Fhethuvhupo ha Mavunḽu

[Sheduḽu ya 1A yo dzheniswa nga khethekanyo ya. 4 ya Mulayo wa Khwiniso ya vhufumimbili ya Ndayotewa wa 2005 ye ya imelwa nga khethekanyo ya. 1 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhufumiraru ya Ndayotewa wa 2007 na nga Mulayo wa Khwiniso ya Vhufumirathi ya Ndayotewa wa 2009.]

Vunḽu ḽa Kapa Vhubvaḽuvha

[Mukano wa Vunḽu ḽa Kapa Vhubvaḽuvha wo imelwa nga Mulayo wa khwiniso wa Vhufumiraru ya Ndayotewa wa 2007.]

Mapa wa vhu 3 wa Sheduḽu ya 1 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 6 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 7 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 8 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 9 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 10 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 11 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo wa 1998 ya 2005

Vunḽu ḽa Fureisitata

Mapa wa vhu 12 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 13 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 14 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 15 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 16 wa Sheduḽu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005

Vunḽu ḽa Gauteng

[Mukano wa Vunḽu ḽa Gauteng wo khwiniswa nga Mulayo wa khwiniso ya Vhufumirathi ya Ndayotewa wa 2009.]

Mapa wa vhu 4 wa Nḽivhadzo ya 1490 ya 2008

[Zwo sumbedziswa ho mapo wa vhu 4 zwo imelwa nga khethekanyo ya. 1(a) ya Mulayo wa khwiniso ya Vhufumirathi ya Ndayotewa wa 2009.]

Mapa wa vhu 17 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 18 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 19 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 20 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 21 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005

Vunḡu ḡa KwaZulu-Natal

[Mukano wa Vunḡu ḡa KwaZulu-Natal wo imelwa nga Mulayo wa khwiniso ya
vhufumiraru ya Ndayotewa wa 2007.]

Mapa wa vhu 21 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 22 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 23 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 24 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 25 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 26 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 27 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 28 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 29 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 30 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 31 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 32 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005

Vunḡu ḡa Limpopo

Mapa wa vhu 33 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 34 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 35 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 36 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 37 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005

Vunḡu ḡa Mpumalanga

Mapa wa vhu 38 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 39 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 40 wa Sheduḷu ya vhu 2 kha Nḡivhadzo ya 1998 ya 2005

Vundu Ја Kapa Devhula

Mapa wa vhu 41 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 42 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 43 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 44 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 45 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005

Vundu Ја Devhula Vhukovhela

[Mukano wa Vundu Ја Devhula Vhukovhela wo khwiniswa nga Mulayo wa khwiniso ya Vhufumirathi ya Ndayotewa wa 2009.]

Mapa wa vhu 5 kha Nḽivhadzo ya 1490 ya 2008

[Zwo sumbedziswaho nga mapa wa vhu 5 zwo imelwaho nga khethekanyo ya 1(b) ya Mulayo wa khwiniso ya Vhufumirathi ya Ndayotewa wa 2009.]

Mapa wa vhu 46 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 47 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 48 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005

Vundu Ја Kapa Vhukovhela

Mapa wa vhu 49 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 50 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 51 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 52 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 53 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005
Mapa wa vhu 54 wa Shedulu ya vhu 2 kha Nḽivhadzo ya 1998 ya 2005

SHEДУЛУ YA VHU 2

Miano na Khwaṭhisedzo

[Sheduḷu ya vhu 2 yo khwiniswa nga khethekanyo ya. 2 ya Mulayo wa Khwiniso ya u Thoma ya Ndayotewa wa 1997 nahone yo imelwa nga khethekanyo ya. 18 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhurathi ya Ndayotewa wa 2001.]

Muano kana Khwaṭhisedzo ya Phresidennde kana Mufarela-Phresidennde

1. Phresidennde kana Mufarela-Phresidennde, phanḁa ha Muhaṭuli Muhulwane, u fanela u ana/khwaṭhisedza sa zwi tevhelaho: Phanḁa ha vhoṭhe vho kuvhanganaho afha, nahone hu na u dzhiela nṭha ho fhelelaho ha mbidzo khulwane ine nda khou I dzhia sa Phresidennde wa Khothe kana Mufarela-Phresidennde wa Riphabuḷiki ya Afrika Tshipembe, nṅe A.B., ndi ana/ khwaṭhisedza uri ndi ḁo fhulufhedzea kha Riphabuḷiki ya Afrika Tshipembe nahone ndi ḁo tevhedza, tikedza na u khwaṭhisa Ndayotewa na miṅwe milayo yoṭhe ya Riphabuḷiki, nahone nga u ḁiimisela tshoṭhe na u fhulufhedzisa uri tshifhinga tshoṭhe ndi ḁo—
 - bveledza phanḁa zwoṭhe zwine zwa bveledzisa Riphabuḷiki, na u hanedza zwoṭhe zwine zwa nga I vhaisa;
 - tsireledza na u bveledza phanḁa pfanelo dza vhoṭhe vha Afrika Tshipembe;
 - ita mishumo yanga nga maanḁa oṭhe na vhukoni nga afho hune nda ḁivha na u kona, nahone nga ngoho ya zwine luvalo Iwanga Iwa mmbudza zwone;
 - ita vhulamukanyi kha vhoṭhe, na
 - u ḁikumedza kha mutakalo wa Riphabuḷiki na vhatu vhoṭhe vhayo.

(Arali hu muano: Mudzimu a nthuse.)

Muano kana Khwaṭhisedzo ya Muthusa-Phresidennde

2. Muthusa-Phresidennde, phanḁa ha Phresidennde wa Khothe, kana muṅwe muhaṭuli o nangiwo nga Phresidennde wa Khothe, u fanela u ana/khwaṭhisa sa zwi tevhelaho:

Phanḁa ha vhoṭhe vho kuvhanganaho afha, nahone hu na u dzhiela nṭha ho fhelelaho ha mbidzo khulwane ine nda khou I dzhia sa Muthusa-Phresidennde wa Riphabuḁiki ya Afrika Tshipembe, nṅe A.B., ndi ana/ khwaṭhisedza uri ndi ḁo fhlufhedzea kha Riphabuḁiki ya Afrika Tshipembe nahone ndi ḁo tevhedza, tikedza na u khwaṭhisa Ndayotewa na miṅwe milayo ya Riphabuḁiki, nahone nga u ḁiimisela tshoṭhe na u fhlufhedzisa uri tshifhinga tshoṭhe ndi ḁo—

- bveledza phanḁa zwoṭhe zwine zwa bveledzisa Riphabuḁiki, na u hanedza zwoṭhe zwine zwa nga I vhaisa;
- ndi ḁo vha mueletshedzi wa ngoho nahone a fhlufhedzeaho;
- ita mishumo yanga nga maanḁa oṭhe na vhuṭali nga afho hune nda ḁivha na u kona, nahone nga ngoho ya zwine luvalo Iwanga Iwa mmbudza zwone;
- ita vhulamukanyi kha vhoṭhe, na
- u ḁikumedza kha vhuḁi ha Riphabuḁiki na vhathu vhoṭhe.

(Arali hu muano: Mudzimu a nthuse.)

Muano kana Khwaṭhisedzo ya Miniṣṭa na Vhathusa-Miniṣṭa

3. Miniṣṭa na Muthusa-Miniṣṭa, muṅwe na muṅwe phanḁa ha Phresidennde wa Khothe ya zwa Ndayotewa kana Muḁaṭuli o rumelwaho nga Phresidennde wa Khothe ya zwa Ndayotewa, u fanela u ana/khwaṭhisa sa zwi tevhelaho:

Nṅe, A.B., ndi a ana/khwaṭhisedza uri ndi ḁo fhlufhedzea kha Riphabuḁiki ya Afrika Tshipembe, nahone ndi ḁo thetshelesa, ṭhonifha na u tikedza Ndayotewa na miṅwe milayo ya Riphabuḁiki, nahone ndi fhlufhedzisa u fara ofisi yanga sa Miniṣṭa/ Muthusa-Miniṣṭa nga khuliso na tshirunzi, u vha mueletshedzi wa ngoho nahone a fhlufhedzeaho; u sa ambulula zwi tshi tou vha khagala mafhungo a tshiphiri e nda a fhiwa; na u ita mishumo ya ofisi yanga nga nḁila ine luvalo Iwanga Iwa mmbudza zwone nahone nga vhukoni hanga hoṭhe.

(Arali hu muano: Mudzimu a nthuse.)

Muano kana kwhaṭhisedzo ya u diana ya miraḍo ya Buthano Ĵa Lushaka, Vhurumiwa ha Tshoṭhe kha Khoro ya Lushaka ya Mavunḍu

4. (1) Miraḍo ya Buthano Ĵa Lushaka, vhurumiwa ha tshoṭhe kha Khoro ya Lushaka ya Mavunḍu na miraḍo ya vhusimamilayo ha vunḍu, phanḍa ha Phresidennde wa Khothe ya zwa Ndayotewa kana Muhaṭuli o rumelwaho nga Phresidennde wa Khothe ya zwa Ndayotewa, u fanela u ana/kwhaṭhisa sa zwi tevhelaho:
 Nṅe A.B ndi a ana/kwhaṭhisedza uri ndi ḍo fhlufhedzea kha RiphabuĴiki ya Afrika Tshipembe nahone ndi ḍo tevhedzela, ṭhonifha na u tikedza Ndayotewa na miṅwe milayo ya RiphabuĴiki, nahone ndi fhlufhedzisa u ita mishumo yanga sa muraḍo wa Buthano Ĵa Lushaka/ vhurumiwa ha tshoṭhe kha Khoro ya Lushaka ya Mavunḍu/ Muraḍo wa vhusimamilayo ha vunḍu ha C.D nga vhukoni hanga hoṭhe.
 (Arali hu muano: Mudzimu a nthuse.)
- (2) Vhathu vhane vha khou ḍadza zwikhala kha Buthano Ĵa Lushaka, vhurumiwa ha tshoṭhe kha Khoro ya Lushaka ya Mavunḍu, kana vhusimamilayo ha vunḍu vha nga ana kana u kwhaṭhisa vha tshi tevhedza tshiteṅwa tsha (1) phanḍa ha Mudzulatshidulo wa Buthano Ĵa Lushaka, Khoro kana vhusimamilayo sa zwine zwa vha zwone.

Muano kana Kwhaṭhisedzo ya Mulangavunḍu na miraḍo ya Khorotshitumbe ya vunḍu

5. Mulangavunḍu kana Mufarela-Mulangavunḍu, na muraḍo muṅwe na muṅwe wa khorotshitumbe ya vunḍu, phanḍa ha Phresidennde wa Khothe , kana Muhaṭuli o rumelwaho nga Phresidennde wa Khothe, u fanela u ana/kwhaṭhisa sa zwi tevhelaho:
 Nṅe, A.B., ndi ana/kwhaṭhisedza uri ndi ḍo fhlufhedzea kha RiphabuĴiki nahone ndi ḍo tevhela, u ṭhonifha na u tikedza Ndayotewa na miṅwe milayo ya RiphabuĴiki; nahone ndi fhlufhedzisa u fara ofisi yanga sa Muphirimia/ Muthusa-Mulangavunḍu/muraḍo wa Khorotshitumbe ya Vunḍu ya CD

nga khuliso na tshirunzi, u vha muletshedzi wa ngoho nahone a fhulufhedzeaho, u sa ambulula zwi tshi tou vha khagala kana zwi si khagala mafhungo a tshiphiri e nda a fhiwa; na u ita mishumo ya ofisi yanga nga nqila ine luvalo Iwanga Iwa mmbudza zwone nahone nga vhukoni hanga hothe.

(Arali hu muano: Mudzimu a nthuse.)

Muano kana Khwaṭhisedzo ya Vhaofisiri vha zwa Vhuhaṭuli

6. (1) Muhaṭuli kana Mufarela-Muhaṭuli muṅwe na muṅwe, phanḁa ha Muhaṭuli Muhulwane wa Khothe kana muṅwe muhaṭuli o rumelwaho nga Muhaṭuli Muhulwane u fanela u ana kana u khwaṭhisedza sa zwi tevhelaho:
 Nḁe, A.B., ndi ana/ khwaṭhisedza uri sa Muhaṭuli wa Khothe ya zwa Ndayotewa/ Khothe Khulwane ya Khaṭhululo, Khothe Khulwane/ Khothe ya E.F. ndi ḁo fhulufhedzea kha Riphabuḁiki ya Afrika Tshipembe, tikedza na u tsiredza Ndayotewa, na pfanelo dza vhuthu dzi re khawo, nahone ndi ḁo shumisa khaṭhulo kwayo kha vhathu vhothe nga u eḁana hu si na u ofha, na tshiṭalula hu tshi tevhedzwa Ndayotewa na mulayo.
 (Arali hu muano: Mudzimu a nthuse.)
- (2) Muthu o tholiwaho kha ofisi ya Phresidennde ane a saathu u vha muhaṭuli nga tshifhinga tsha musi a tshi tholiwa u fanela u ana kana u ita Khwaṭhisedzo phanḁa ha Phresidennde wa Khothe ya zwa Ndayotewa.
- (3) Vhaofisiri vha zwa vhuhaṭuli, na Vhafarela-Vhaofisiri vha zwa vhuhaṭuli hu sa katelwi vhahaṭuli, vha fanela u ana/ khwaṭhisedza hu tshi tevhedzwa mulayo wa lushaka.

SHEДУЉУ YA 3

Matshimbidzele A Khetho

[Sheduļu ya 3 yo khwiniswaho nga khethekanyo ya. 2 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhуа ya Ndayotewa wa 2001, nga khethekanyo ya. 19 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhurathi ya Ndayotewa wa 2001, na nga khethekanyo ya. 3 ya Mulayo wa khwiniso ya Vhуаhe ya Ndayotewa wa 2008.]

Tshipiḁa tsha A

Matshimbidzele a khetho dza Vhafaraofisi vha zwa Ndayotewa

Kushumele

1. Matshimbidzele o ambiwaho kha Sheduļu a shuma tshifhinga tshoṱhe musi—
 - (a) Buthano ḁa Lushaka ḁi tshi fara muṱangano wa u khetha Phresidennde kana Mulangadzulo waḁo kana Muthusa-Mulangadzulo wa Buthano;
 - (b) Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu I a ṱangana u khetha Mudzulatshidulo kana Muthusa-Mudzulatshidulo;
 - (c) Vhusimamilayo ha vunḁu (phalamennde ya vunḁu) vhu a ṱangana u khetha Mulangavunḁu kana Mulangadzulo kana Muthusa-Mulangadzulo.

U tiwa

2. Muthu a no khou ranga phanḁa muṱangano une khawo ino Sheduļu ya shuma u tea uri hu tiwe vhonkheteni kha wonoyo muṱangano.

Ṭhodea dza tshiofisi

3. (1) Dzina ḁa muthu a no khou tiwa ḁi tea u vha ḁi kha fomo yo randelwaho nga milayo yo bulwaho kha tshiteṱwa tsha 9.
(2) Fomo ine dzina ḁa ṱewa ḁi khayo I tea u vha yo sainiwa—

- (a) nga mirado mivhili ya Buthano la Lushaka, arali hu tshi khou tea u khethiwa Phresidennde kana Mulangadzulo kana Muthusa-Mulangadzulo wa Buthano;
 - (b) ho imelwa mirado mivhili ya vhurumiwa ha vundu, arali Mudzulatshidulo kana Muthusa-Mudzulatshidulo wa Khoro ya Lushaka ya Mavundu a tshi tea u khethiwa; kana
 - (c) nga mirado mivhili ya vhusimamilayo ha vundu ho teaho, arali hu tshi khou tea u khethiwa Mulangavundu wa vundu kana Mulangadzulo kana Muthusa-Mulangadzulo wa vhusimamilayo hayo.
- (3) Muthu o nangiwaho u tea u saina fomo ya u nangiwa u itela u sumbedza u tendelana na u nangiwa hawe kana a nea tshivhumbeo tshifhio na tshifhio tsha u khwaḥhisa u tendela u nangiwa hawe nga u tou ṅwala.

U ḍivhadzwa ha madzina a vhonketheni

4. Muthu a no khou ranga phanda muḥangano u tea u ḍivhadza madzina a vathu vho nangiwaho sa vhonketheni kha muḥangano, fhedzi a ho nga tendelwa uri hu vhe na u hanedzana.

Nketheni muthihi

5. Arali hu na nketheni muthihi fhedzi o tiwaho, murangaphanda wa muḥangano u tea u ḍivhadza uyo muthu sa ene o khethiwaho.

Matshimbidzele a khetho

6. Arali hu na vhonketheni vha no fhira muthihi vho tiwaho—
- (a) hu tea u vouthiwa kha wonoyo muḥangano nga maitele a u voutha a tshidzumbé;
 - (b) muthu muṅwe na muṅwe a re hone kana arali hu muḥangano wa Khoro ya Lushaka ya Mavundu, vundu liṅwe na liṅwe lo imelelwaho muḥanganoni li nga voutha luthihi fhedzi; na uri
 - (c) murangaphanda wa muḥangano u tea u ḍivhadza uri muthu o wanaho vouthu nnzhi ndi ene muthu o khethiwaho.

Maitele a u bvisa

7. (1) Arali hu si na nkhethehi o wanaho vouthu nnzhi , dzina ĵa nkhethehi o wanaho vouthu tħukhusa ĵi tea u bvisiwa ha dovha ha vouthiwa kha vho nkhethehi vho salaho u ya nga ha tshiteŋwa tsha 6. Haya maitele a tea u dovhoholwa u swikela muŋwe nkhethehi a tshi wana vouthu nnzhi u fhira dza vhaŋwe.
- (2) Arali hu tshi khou shumiswa tshiteŋwa tshiĵuku tsha (1), zwi sa konadzei u bvisa dzina ĵa nkhethehi nga nħhani ha uri vouthu tħukhusa dzo itwaho dzo vha dzi kha vhonkhethehi vha no fhira muthihi, hu tea u vouthiwa kha havha vhonkhethehi, nahone zwi tea u dovhoholwa u swikela hu tshi vhonwa uri ndi dzina ĵa nkhethehi ufho ĵine ĵa tea u bvisiwa.

Minwe miĵangano

8. (1) Arali ho nangiwa vhonkhethehi vhavhili fhedzi kana musi hu tshi nga sala vhonkhethehi vhavhili fhedzi musi ho no bvisiwa vhaŋwe, nahone havha vhonkhethehi vha tshi nga vha vho wana vouthu dzi eĵanaho, hu tea u fariwa muŋwe muĵangano hu saathu u fhela maĵuvha a sumbe kha tshifhinga tsho tiwaho nga murangaphanĵa wa muĵangano.
- (2) Arali muŋwe muĵangano wa fariwa hu tshi tevhedzwa tshiteŋwa tshiĵuku tsha (1) maitele o randelwaho kha ino Sheduĵu a tea u shumiswa kha muĵangano wonoyo sa muĵangano wa u thoma kha idzo khetho.

Milayo

9. (1) Phresidennde wa Khothe u tea u ita ndayo dzi no bula—
- kutshimbidzele kwa miĵangano kune ino Sheduĵu ya shuma;
 - mishumo ya murangaphanĵa muŋwe na muŋwe wa muĵangano na muthu muŋwe na muŋwe a no khou thusa murangaphanĵa wa muĵangano;
 - fomo ine madzina a vho tiwaho a vha khayoy; na
 - nĵila ine u voutha ha tea u tshimbidzwa ngayo.

- (2) Milayo iyi I tea u qivhadzwa nga ndila ye Phresidennde wa Khothe a I ta ngayo.

[Tshitenwa tsha 9 tsho imelwa nga khethekanyo ya. 19 ya Mulayo wa vhu 34 wa 2001.]

Tshipida tsha B

Ndila ya u ta kudzhenelele kwa jihoro kha Vhurumiwa ha vunđu kha Khoro ya Mavunđu ya Lushaka

1. Tshivhalo tsha vharumiwa kha vhurumiwa ha vunđu tshine tsha ya kha Khoro ya Mavunđu ya Lushaka tshine jihoro ja tendelwa, tshi tea u tiwa nga u andisa tshivhalo tsha madzulo tshine jihoro ja vha natsho kha vhusimamilayo ha vunđu nga fumi na u kovha mvelelo nga tshivhalo tsha madzulo tshi re hone kha vhusimamilayo ha tanganyiwa na nthihi.
2. Arali u rekanya u ya nga tshitenwa tsha 1 I tshi sia masalela a songo milwaho nga vharumiwa vho nsetshedzwaho kha jihoro u ya nga tshitenwa tshenetsho, masalela a fanela u tatisana na manwe masalela ane a fana nao ane a khou engedzea kha jihoro jinwe na jinwe kana mahoro, nahone vharumiwa vha songo phađaladzwaho vha fanela u nsetshedzwa kha jihoro kana mahoro u ya nga vhunzhi ha masalela a jihoro.
3. Arali masalela o ambiwaho kha tshitenwa tsha 2 a tshi lingana, vharumiwa vha songo phađaladzwaho kha vhurumiwa vha fanela u nsetshedzwa jihoro kana mahoro a re na masalela a linganaho u ya nga mutevhe wa nomboro khulwanesa u ya kha nomboro thukhusa ya dzivouthu dzo rekhodiwaho dza mahoro eneo nga tshifhinga tsha khetho dza u fhedza dza vhusimamilayo vhu kwameaho.

[Tshitenwa 3 tsho dadziswaho nga khethekanyo ya. 2 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhuņa ya Ndayotewa wa 1999 na u imelwa nga khethekanyo ya. 3 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhuņahe ya Ndayotewa wa 2002 na nga khethekanyo ya. 5(a) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhufumiņa ya Ndayotewa wa 2008.]
4. Arali mahoro a no fhira jithihi ane a vha na masalela a no lingana o rekhoda nomboro I fanaho ya dzivouthu nga tshifhinga tsha

khetho dza u fhedza dza vhusimamilayo ha vunġu honoho, vhusimamilayo honoho vhu tea u űetshedza vharumiwa vha songo phaġaladzwaho kha vhurumiwa kha ĳihoro ĳine ĳa vha na masalela a fanaho nga nġila ine ya tshimbilelana na demokirasi.

[Tshiteűwa tsha 4 tsho ġadzisaho nga khethekanyo ya. 5(b) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhufumiiűa ya Ndayotewa wa 2008.]

SHEĐUŁU YA 4

MAANDA A FHETHU HA MISHUMO YA VHUSIMAMILAYO HA LUSHAKA KHATHIHI NA HA VUNĐU

TshipiĐa Tsha A

- Ndaulo ya maĐaka apo
- Zwa Vhulimi
- Vhukavhamabufho nga nŋĐa ha vhukavhamabufho ha dzitshaka kana ha lushaka
- Ndangulo ya dziphukha na malwadze
- Dzikhasino, dzimbambe, u gembula na u betsha, zwi sa kateli zwa dziłothari na zwa u betsha kha zwa mitambo
- U tsireledzwa ha vharengi
- Mafhungo a mvelele
- Ndangulo ya Zwiwo
- Pfunzo kha zwipiĐa zwoĐhe zwi sa kateli pfunzo ya theshiari
- Zwa mupo
- Tshumelo dza mutakalo
- Zwa dzinŋĐu
- Mulayo wa ndavhuko na mulayo wa mvelele hu tshi tevhedzwa ndima ya vhu 12 ya Ndayotewa
- Nyaluso ya NĐowetshumo
- Mbekanyamaitele ya nyambo na u langulwa ha nyambo dza tshiofisi kha vunĐu, ho tevhelwa u swika afho hune khethekanyo ya 6 ya Ndayotewa ya ŋea vhusimamilayo ha vunĐu maanĐa a vhusimamilayo.
- Tshumelo ya Vhuandzamazafhungo vhu ŋewaho nga, kana vhu langulwaho nga muvhuso wa vunĐu u ya nga ha khethekanyo ya 192.
- Ndondolo ya mupo, zwi sa kateli phaka dza lushaka, ngade dza zwa miri dza lushaka na tshomedzo dza Iwanzheni
- Mapholisa u swikela afho hune ndima ya 11 ya Ndayotewa ya ŋea vhusimamilayo ha vunĐu maanĐa a vhusimamilayo.
- Ndangulo ya tshikafhadzo ya mupo.
- Mveledziso ya vhathu

- Mbadelo dza tsudzuluso ya ndaka
- Mabindu a tshitshavha a vunḡu hu tshi sedzwa fhethu hune ha shumiwa kha ino sheduĻu na sheduĻu ya 5
- Zwa vhuendedzi ha nnyi na nnyi
- Mishumo ya tshitshavha hu tshi sedzwa tḡoḡea dza mihasho ya muvhuso wa vunḡu kha u ita vhuḡifhinduleli havho ha u langula mishumo ye ya randelwa vhone hu tshi tevhedzwa Ndayotewa kana mulayo ufhio na ufhio.
- Zwa dziapulane na mveledziso dza madzingu.
- Ndangulo dza vhuendi ha badani.
- Ndongolo ya mavu.
- Zwa vhuendelamashango.
- Zwa vhuvhambadzi.
- Vhurangaphanḡa ha sialala hu tshi tevhedzwa ndima ya 12 ya Ndayotewa.
- Mveledziso ya dziḡorobo na zwa mahayani.
- U ḡewa laisentsi ha zwiendedzi
- Tshumelo dza ndondolavhathu

Tshipiḡa Tsha B

Mafhungo a muvhuso wapo a tevhelaho u swika afho he zwa bulwa kha khethekanyo ya 155 (6) (a) na (7):

- Tshikafhadzo ya mufhe
- Ndangulo ya zwifhatḡa
- Tshomedzo dza vhulondolavhana
- Nḡisedzo ya muḡagasi na gese
- Tshumelo dza zwa zwidzimamililo
- Vhuendelamashango hapo
- Vhukavhamabufho ha Masipala
- Vhupulani ha zwa Masipala
- Tshumelo dza zwa mutakalo dza masipala
- Vhuendedzi ha nnyi na nnyi ha Masipala
- Mishumo ya tshitshavha ya masipala fhedzi kha zwi kwamaho tḡoḡea dza masipala kha vhuḡifhinduleli ha ndaulo ya mishumo yayo ye ya ḡetshedzwa fhasi ha ino Ndayotewa kana mulayo muḡwe na muḡwe

- Magungwa, zwikepe, dzhethisi (jetties), phiasi (piers), vhuimazwikepe zwi sa kateli ndangulo ya zwikepe ya dzitshaka na lushaka na mafhungo a kwamanaho nazwo.
- Sisṱeme ya Ndangulo ya maḡi a mvula fhethu ho yelaho nṱha .
- Ndangulo ya zwa makwevho.
- Tshumelo dza maḡi o kunaho na dza zwa mabunga zwi tshi katela sisṱeme ya zwa nḡisedzo ya maḡi a u nwa na u laṱiwa ha maḡi na tshika mahayani

SHEДУЛУ YA 5

MAANDA A FHETHU HA MISHUMO YA VHUSIMAMILAYO HA VUNDU FHEDZI

TshipiDa Tsha A

- Mivo
- Tshumelo ya zwa dziambuǀentse
- Dziakhaivi dzi si dza lushaka
- ǀaiburari dzi si dza lushaka
- ǀaisentsi dza zwickambi
- Mimuziamu I si ya lushaka
- Vhupulani ha zwa vundu
- Mafhungo a mvelele a vundu
- Vhuǀimvumvusi ha vundu na tshomedzo
- Zwa mitambo ya vundu
- Bada na vhuendi ha vundu
- Tshumelo ya zwa vhulafhaphukha zwi sa kateli ndangulo ya phrofesheni

TshipiDa Tsha B

Mafhungo a tevhelaho a muvhuso wapo u swika afho he zwa buliswa zwone nga khethekanyo ya 155 (6)(a) na (7):

- Dzibitshi na tshomedzo dza Vhuǀimvumvusi
- Bodo dza u sumbedza na u kungedzela fhethu ha nnyi na nnyi
- Mavhiǀa, fhethu ha u vhulunga vhafu vha saathu vhulungwa na u fhiswa ha zwitumbu
- U kunakisa
- Ndangulo ya thaidzo dza nnyi na nnyi
- U langula u rengiselwa ha vhathu mahalwa
- Tshomedzo dza vhudzulo, u londola na u vhulunga phukha.
- U fhaǀa luhura na khura.
- U n̄ewa ha ǀaisentsi dza mmbwa
- U vha na ǀaisentsi na ndangulo ya u rengisela zwiliwa ha nnyi na nnyi

- Ndangulo ya zwa u rengisela vhathu halwa
- Tshomedzo dza mitambo yapo
- Mimakete
- Mivo ya ha masipala
- Phakha na zwimvumvusi zwa masipala
- Bada dza ha masipala
- Tshikafhadzo ng u ita phosho
- Dziphaundu
- Fhethu ha nnyi na nnyi
- U hwala mashika (malaṭwa), u sokou kudza mashika na u sokou phaḍaladza malaṭwa.
- U rengisela tshiṭaraṭani
- Mavhone a tshiṭaraṭani
- Zwa vhuendi na u paka

SHEĐUŁU YA 6

Nzudzanyo Dza Tshifhinganyana

[Sheduļu ya 6 yo khwiniswa nga khethekanyo ya. 3 ya Mulayo wa Khwiniso ya u Thoma ya Ndayotewa wa 1997, nga khethekanyo ya. 5 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhuvhili ya Ndayotewa wa 1998 na nga khethekanyo ya. 20 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhurathi ya Ndayotewa wa 2001.]

Thalutshedzo

1. Kha ino Sheduļu nga nnđa ha musi zwi sa yelani na hune zwa khou bulwa hone:
 - “shangohaya” zwi amba tshipiđa tsha Riphabułki, tshe musi Ndayotewa ya kale I saathu u thoma u shuma, tsha vha tshi tshi dzhiwa nga mulayo wa Afrika Tshipembe, sa vhupo ha vhuđilang kana ha vhuđivhusi;
 - “Ndayotewa ntswa” zwi amba Ndayotewa ya Riphabułiki ya Afrika Tshipembe, 1996;
 - “Mulayo wa tshifhingani tsha kale” zwi amba mulayo wo vhwahwa musi ndayotewa ya kale I saathu u thoma u shuma;
 - “Ndayotewa yo fhiraho” zwi amba Ndayotewa ya Riphabułiki ya Afrika Tshipembe, 1993 (Mulayo wa vhu 200 wa 1993).

U isa phanđa na u shuma ha milayo I no shuma zwino

2. (1) Milayo yoťhe ye ya vha I tshi khou shuma musi Ndayotewa ntswa I saathu u thoma u shuma, I đo isa phanđa na u shuma u swikela musi—
 - (a) hu tshi nga vha na u khwiniswa na u fhelisa; na
 - (b) u yelana na Ndayotewa ntswa.
- (2) Mulayo wa tshifhingani tsha kale une wa isa phanđa na u shuma u ya nga ha tshiteńwa tshiťuku tsha (1)—
 - (a) a u shumi nga nđila yo țandavhuwaho kha vhupo kana huńwe -vho, u fhirisa he wa vha u tshi shuma hone musi hu saathu u thoma u shuma Ndayotewa ya kale, nga nnđa ha musi u tshi nga vha wo khwiniswa u itela uri u shume fhethu ho țandavhuwaho; na uri

- (b) u ɔo isa phanɔa na u laulwa nga maanɔalangana e a vha a tshi u laula musi Ndayotewa ntswa I saathu u thoma u shuma.

U pfesesa mulayo une wa vha hone

3. (1) Nga nɔa ha musi zwi sa yelani na he zwa bulwa hone kana zwi tshi tou vha zwi songo teaho, u tumbulwa huñwe na huñwe kha mulayo muñwe na muñwe we wa vha u tshi khou shuma musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma—
- (a) kha Riphabułiki ya Afrika Tshipembe kana shangohaya (nga nɔa ha musi hu tshi ambiwa vhupo), zwi tea u dzhiwa zwi tshi amba Riphabułiki ya Afrika Tshipembe nga fhasi ha Ndayotewa ntswa;
- (b) kha Phalamennde, Buthano ła lushaka kana Vhusimamilayo, zwi tea u pfesesiwa sa zwi ambaho Phalamennde, Buthano ła lushaka kana Vhusimamilayo nga fhasi ha Ndayotewa ntswa;
- (c) kha Phresidennde, Muthusa-Phresidennde wa Khorotshitumbe, Ministā, Muthusa-Ministā kana Khabinethe, nga fhasi na Ndayotewa ntswa hu tshi tevhela tshiteñwa tsha 9 tsha ino Shedułu, zwi tea u dzhiwa zwi tshi amba Phresidennde, Ministā, Muthusa-Phresidennde kana Khabinete;
- (d) kha Phresidennde wa Vhusimamilayo (Sinethe) zwi tea u dzhiwa sa musi zwi tshi amba Mudzulatshidulo wa Khoro ya Lushaka ya Mavunɔu;
- (e) kha vhusimamilayo ha vunɔu, Mulangavunɔu kana Khorotshitumbe kana muraɔo wa khorotshitumbe wa vunɔu zwi tea u dzhiwa sa musi zwi tshi amba vhusimamilayo ha vunɔu, Mulangavunɔu kana Khorotshitumbe kana muraɔo wa Khorotshitumbe nga fhasi ha Ndayotewa ntswa, hu tshi tevhedzwa tshiteñwa tsha 12 tsha ino Shedułu; kana
- (f) kha luambo Iwa tshiofisi kana nyambo, zwi tea u dzhiwa kha luambo luñwe na luñwe zwi tshi amba luambo luñwe na luñwe Iwa tshiofisi nga fhasi ha Ndayotewa ntswa.

- (2) Nga nnda ha musu zwi sa yelani na he zwa bulwa hone kana zwi tshi tou vha zwi songo teaho, zwo ambiwaho kha mulayo wa tshifhingani tsha kale, une wa kha q̄i vha hone—
- (a) kha Phalamennde, Nnḡu ya Phalamennde kana Buthano ǀa vhusimamilayo kana dzangano ǀa Riphabuǀiki kana shangohaya, zwi tea u dzhiwa sa musu zwi tshi amba—
- (i) kha Phalamennde nga fhasi ha Ndayotewa ntswa arali ndaulo ya uyo mulayo yo ḡetshedzwa u ya nga Ndayotewa yo fhiraho kana ya kale, ino Sheduǀu kha khorotshitumbe ya lushaka; kana
- (ii) kha vhusimamilayo ha vunḡu, arali u langulwa ha uyo mulayo zwo ḡetshedzwa kha muvhuso wa vunḡu u ya nga ha Ndayotewa yo fhiraho kana ino Sheduǀu kha khorotshitumbe ya vunḡu
- (b) kha Phresidennde wa shango, Miniḡta muhulwane, Mulanguli na vhaḡwe vhahulwane vha khorotshitumbe, Khabinethe, Khoro dza Dziminisḡta kana khorotshitumbe ya Riphabuǀiki kana shangohaya zwi fanela u dzhiwa sa musu zwi tshi amba—
- (i) Phresidennde nga fhasi ha Ndayotewa ntswa, arali ndaulo ya uyo mulayo wonoyo yo ḡetshedzwa u ya nga Ndayotewa yo fhiraho kana ino Sheduǀu kha khorotshitumbe ya lushaka; kana
- (ii) Mulangavunḡu wa vunḡu nga fhasi ha Ndayotewa ntswa, arali ndaulo ya uyo mulayo yo ḡetshedzwa u ya nga Ndayotewa yo fhiraho kana ino Sheduǀu kha khorotshitumbe ya vunḡu.

Buthano ǀa Lushaka

4. (1) Muthu muḡwe na muḡwe we a vha e muraḡo kana mufari wa ofisi kha Buthano ǀa Lushaka musu Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, u ḡo mbo q̄i vha muraḡo kana mufari wa ofisi kha Buthano ǀa Lushaka nga fhasi ha Ndayotewa ntswa nahone u ḡo fara ofisi sa muraḡo kana mufari wa ofisi u ya nga Ndayotewa ntswa.
- (2) Buthano ǀa Lushaka sa zwe ǀa vhumbiswa zwone u ya nga ha tshiteḡwa tshḡuku tsha (1), ǀi tea u dzhiwa sa ǀo khethiwaho

nga fhasi ha Ndayotewa ntswa kha tshifhinga tshine tsha ɔo fhela nga ʒa 30 Lambamai 1999.

- (3) Buthano ʒa Lushaka ʒo vhubwba nga mirado ya 400 kha tshifhinga tshaʒo tsha ofisi tshine tsha ɔo fhela nga ʒa 30 Lambamai 1999, hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 49(4) ya Ndayotewa ntswa.
- (4) Milayo na ndaela dza Buthano ʒa Lushaka zwine zwa khou shuma musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, zwi ɔo isa phanda na u shuma nga nnda ha musi hu tshi nga vha na u khwiniswa kana u fheliswa huwe na huwe hune ha nga itiwa.

Mafhungo a songo fhelaho a re phanda ha Phalamennde

5. (1) Mafhungo maŋwe na maŋwe a songo fhelaho a re phanda ha Buthano ʒa Lushaka musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, a tea u iswa phanda nao hu tshi tevhedzwa Ndayotewa ntswa.
- (2) Mafhungo maŋwe na maŋwe a songo fhelelaho phanda ha Sinethe musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, a tea u fhiriselwa kha Khoro ya Lushaka ya Mavundu, na uri Khoro I fanela u isa phanda na aya mafhungo I tshi tevhedza Ndayotewa ntswa.

Khetho dza Buthano ʒa Lushaka

6. (1) A hu na khetho dza Buthano ʒa Lushaka dzine dza ɔo fariwa phanda ha ɔuvha ʒa 30 Lambamai 1999 nga nnda ha musi Buthano ʒi tshi nga vha ʒo fhaladzwa hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 50 (2) nga murahu ha musi ho dzinginywa u sa fulufhela kha Phresidennde hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 102 (2) ya Ndayotewa ntswa.
- (2) Khethekanyo ya 50 (1) ya Ndayotewa ntswa I khou fhahewa u swikela 30 Lambamai 1999.

- (3) Nangwe ho vha na u fheliswa ha Ndayotewa yo fhiraho, Shedułu ya 2 ya iyo Ndayotewa sa zwe ya khwiniswa nga Shedułu ya A ya ino Shedułi li ɔo shuma—
- (a) kha khetho dza u thoma dza Buthano ła Lushaka fhasi ha Ndayotewa ntswa;
 - (b) kha u fhelelwa nga u vha muraɔo wa Buthano kha nyimele dzi sa fani na dze dza ɱetshedzwa kha khethekanyo ya 47(3) ya Ndayotewa ntswa; na
 - (c) kha u ɔadzwa ha zwikhala kha Buthano, na u ɔadzisa, u sedzuluswa na u shumiswa ha mitevhe ya ła horo kha u ɔadzwa ha zwikhala, u swikela khetho dza vhuvhili dza Buthano fhasi ha Ndayotewa ntswa.
- (4) Khethekanyo ya 47(4) ya Ndayotewa ntswa yo fahewa u swikela hu tshi vha na khetho dza vhuvhili dza Buthano ła lushaka fhasi ha Ndayotewa ntswa.

Khoro ya Lushaka ya Mavunđu

7. (1) Kha tshiffinga tshi fhelaho phanɔa ha dzulo ła u thoma ła vhusimamailayo ha vunđu ła fariwaho nga murahu ha khetho dza u thoma fhasi ha Ndayotewa ntswa—
- (a) Vhuimeleli ha mahoro kha Vunđu kha Khoro ya Lushaka ya Mavunđu vhu fanela u fana na vhune Sinethe dza 10 dza vha dzo nangiwa hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 48 ya Ndayotewa yo fhiraho; na
 - (b) U ɱetshedzwa ha vhurumiwa ha tshoŋthe na ha tshipentshela kha mahoro o imelelwa ho kha vhusimamailayo ha vunđu, hu nga nɔila I tevhelaho:

VUNĐU	VHURUMIWA HA TSHOŊTHE	VHURUMIWA HA TSHIPENTSHELA
1. Kapa Vhubvaɔuvha	ANC 5 NP 1	ANC 4
2. Fureisitata	ANC 4 FF 1 NP 1	ANC 4

VUNĐU	VHURUMIWA HA TSHOŦHE	VHURUMIWA HA TSHIPENTSHELA
3. Gauteng	ANC 3 DP 1 FF 1 NP 1	ANC 3 NP 1
4. KwaZulu-Natala	ANC 1 DP 1 IFP 3 NP 1	ANC 2 IFP 2
5. Mpumalanga	ANC 4 FF 1 NP 1	ANC 4
6. Kapa Devhula	ANC 3 FF 1 NP 2	ANC 2 NP 2
7. Vunđu ła Devhula	ANC 6	ANC 4
8. Devhula Vhukovhela	ANC 4 FF 1 NP 1	ANC 4
9. Kapa Vhukovhela	ANC 2 DP 1 NP 3	ANC 1 NP 3

- (2) Լիһорո Լո Իմեղեղաһո Կա Կհսիմաիլայո Կա Կունձս—
- (a) Լի ֆանելա ս նանգա Կհարումիա Կհալո Կհա տհոժե ս Կա Կհա Կհաթս Կհե Կհա Կհա Կհե ձիսինեթա մսի Նձայոթեա նտսա Ի տհի տոհա ս իսհա ս արի Կհա տհի ձո կոնա ս իսհա սա Կհարումիա Կհա տհոժե, նա
- (b) Կհա նգա նանգա Կհարիե Կհաթս սա Կհարումիա Կհաճո Կհա տհոժե ֆեձի արալի հս սի նա կանա հս նա տհիճհալո տհի սա Եձանիո տհա ձիսինեթա ձա կալե.
- (3) Կհսիմաիլայո Կա Կունձս Կհս ֆանելա ս տհոլա Կհարումիա Կհա տհոժե հս տհի տեճեձա ս նանգիա հա մահորո.

- (4) Tshiteńwa tshińtuku tsha (2) na (3) zwi shuma fhedzi kha u tholwa ha u thoma ha vharumiwa vha tshońthe kha Khoro ya Lushaka ya Mavunđu.
- (5) Khethekanyo ya 62(1) ya Ndayotewa ntswa a I shumi kha u nangiwa na u tholwa ha sinetha dza kale sa vharumiwa vha tshońthe hu tshi tevhedzwa tshiteńwa tshino.
- (6) Milayo na ndaela dza Sinetha zwi no khou shuma musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma zwi tea u shumiswa malugana na mafhungo a Khoro ya Lushaka u swika afho hune ya nga shuma, hu tshi tevhedzwa khwiniso kana u fheliswa hufhio na hufhio.

Sinethe dza tshifhinga tsho fhelaho

8. (1) Muthu we a vha e Sinethe a songo tholiwaho sa murumiwa wa tshońthe kha Khoro ya Lushaka ya Mavunđu u tea u vha murađo wo fhelelaho a no đo voutha kha vhusimamilayo ha vunđu ĩe ĩa mu nanga sa sinetha hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 48 ya Ndayotewa yo fhiraho.
- (2) Arali muthu we a vha e Sinethe a khetha u sa tsha vha murađo wa vhusimamilayo, uyo muthu u đo dzhiwa sa muthu o ĩalaho mushumo wa vhusinetha phanđa ha đuvha ĩe Ndayotewa ntswa ya thoma u shuma.
- (3) Muholo, magavhelo na mbuelo dza vhathu vhe vha vha vhe dzisinethe vho tholiwaho sa vharumiwa vha tshońthe kana sa mirađo ya vhusimamilayo ha vunđu, I nga si kone u fhungudzwa nga vhanga ĩa u tholwa uho fhedzi.

Khorotshitumbe ya Lushaka

9. (1) Muthu muńwe na muńwe we a vha e Phresidennde, Muthusa-Phresidennde wa Khorotshitumbe, Minińta kana Muthusa-Minińta wa Riphabuĭiki nga fhasi ha Ndayotewa yo fhiraho musi ndayotewa ntswa I tshi u thoma u shuma, u đo isa phanđa na u fara ofisi u ya nga ha tshiteńwa tshińtuku tsha (2).

- (2) U swika nga ĵa 30 Lambamai 1999, khethekanyo 84,89,90,91,93, na 96 dza Ndayotewa ntswa dzi tea u dzhiiwa dzi tshi ɔo vhalea sa zwine dza vhaliswa zwone kha Ṭhumetsshedzo ya B ya ino Shedułu.
- (3) Tshiteńwa tshiṭuku tsha (2) a tshi thivheli Miniṣṭa we a vha e sinethe musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, kha u isa phanḁa sa Miniṣṭa o bulwaho kha khethekanyo ya 91(1)(a) ya Ndayotewa ntswa sa zwine iyo khethekanyo ya vhalisiwa zwone kha Ṭhumetsshedzo ya B.

Vhusimamilayo ha mavunḁu

10. (1) Muthu muńwe na muńwe we a vha e muraḁo kana mufari wa ofisi kha Vhusimamilayo ha vunḁu musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, u mbo ɔi vha muraḁo kana mufari wa ofisi kha vhusimamilayo ha vunḁu ĵeneĵo nga fhasi ha Ndayotewa ntswa nahone u ɔo fara ofisi kana a vha mufari wa ofisi a tshi tevhedza Ndayotewa ntswa na ndayotewa ińwe na ińwe ya vunḁu ine ya nga phasisiwa.
- (2) Vhusimamilayo ha vunḁu sa zwe ha vhumbiswa zwone u ya nga ha tshiteńwa tshiṭuku tsha (1) vhu tea u dzhiiwa sa ho khethiwaho nga fhasi ha Ndayotewa ntswa kha tshifhinga tshine tsha ɔo fhela nga ĵa 30 Lambamai 1999.
- (3) Kha tshifhinga tshaho tsha ofisi tshi fhelaho nga ĵa 30 Lambamai 1999, nahone hu tshi tevhelwa khethekanyo ya 108(4), vhusimamilayo ha vunḁu ho vhumbiwaho nga tshivhalo tsha miraḁo yo tetschelwaho uho vhusimamilayo kha Ndayotewa yo fhiraho khathihi na tshivhalo tsha vhasinetha vha tshifhinga tsho fhiraho vhe vha vha miraḁo ya vhusimamilayo u ya nga ha tshiteńwa tsha 8 tsha ino Shedułu.
- (4) Milayo na ndaela zwa vhusimamilayo ha vunḁu zwine zwa khou shuma nga tshifhinga tsha musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, zwi ɔo isa phanḁa na u shuma nga nńḁa ha musi hu tshi nga vha na u khwiniswa kana u fheliswa huńwe na huńwe.

Khetho dza Vhusimamilayo ha vundu

11. (1) Naho ho vha na u fheliswa ha Ndayotewa yo fhiraho, SheduĻu ya 2 ya ino Ndayotewa, sa zwe ya khwiniswa ngaho nga Thumetshedzo ya A kha SheduĻu ino, I ɔo shuma—
- (a) Kha khetho dza u thoma dza vhusimamilayo ha vundu fhasi ha Ndayotewa ntswa;
- (b) Kha u fhelelwa nga u vha muraɔo wa Vhusimamilayo kha nyimele dzo fhambanaho na dzo ɔetschedzwaho kha khethekanyo ya 106 (3) ya Ndayotewa ntswa; na.
- (c) Kha u ɔadza zwikhala kha vhusimamilayo na u ɔadzisa, u sedzulusa na u shumiswa ha mitevhe ya mahoro kha u ɔadza zwikhala, u swikela hu tshi vha na khetho dza vhuvhili dza vhusimamilayo fhasi ha Ndayotewa ntswa.
- (2) Khethekanyo ya 106(4) ya Ndayotewa ntswa yo fhaheva malugana na vhusimamilayo ha vundu u swikela hu tshi vha na khetho dza vhuvhili dza vhusimamilayo fhasi ha Ndayotewa ntswa.

Khorotshitumbe dza vundu

12. (1) Muthu muñwe na muñwe we a vha e Mulangavundu kana muraɔo wa Khorotshitumbe ya vundu musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, u ɔo isa phanɔa na u vha kha yeneyo ofisi a tshi tevhedza Ndayotewa ntswa na ndayotewa ifhio na ifhio ya vundu ine ya nga phasiswa, fhedzi hu tshi tevhedzwa tshitenwa tshiɔuku tsha (2).
- (2) U swikela Mulangavundu o khethwaho nga murahu ha khetho dza vhusimamilayo ha vundu dza u thoma nga fhasi ha Ndayotewa ntswa a tshi thoma u shuma kana vundu ĩi tshi phasisa Ndayotewa yaĵo, u ya ngauri hu bvelela zwifhio u thoma, khethekanyo ya 132 na ya 136 ya Ndayotewa ntswa dzi tea u dzhiwa zwi tshi vhalea sa zwe zwa vheiswa zwone kha Thumetshedzo ya C kha SheduĻu ino.

Milayotewa ya vundu

13. Ndayotewa ya vundu yo phasiswaho phanda ha musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma I tea u tevhedza khethekanyo ya 143 ya Ndayotewa ntswa.

U netshedzwa ha milayo kha mavundu

14. (1) Mulayo malugana na mafhungo ane a kwama sia la mishumo na maanda zwo bulwaho kha SheduĽu ya 4 kana 5 ya Ndayotewa ntswa nahone we musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, wa vha u tshi langulwa nga maandalanga a re kha khorotshitumbe ya lushaka u nga netshedzwa nga Phresidennde, nga mulevho, kha maandalanga a re nga fhasi ha khorotshitumbe ya vundu yo vhwahwo nga Mulangavundu wa vundu.
- (2) Arali zwi tshi toĽea uri mulayo wo netshedzwaho nga fhasi ha tshitenwa tshiĽuku tsha (1) u bveledzwe nga ndila I fushaho, Phresidennde, nga mulevho a nga—
- (a) Khwinisa kana a shandukisa mulayo uri u kone u langa ũhalutshedzo yawo kana tshumiso;
- (b) hune u netshedzwa ha si shume kha tshipiĽa tsho fhelelaho tshiũwe na tshiũwe tsha mulayo, a nga fhelisa kana a phasisa nga huswa, hu na kana hu si na khwiniso kana u shandukiswa ho sumbedzwaho kha phara ya (a), mbetshelo dzenedzo dzine u netshedzwa ha shuma kana u swika musi netshedzo I tshi shuma khadzo;kana
- (c) langula mafhungo maũwe na maũwe ane a vhona o tea u ya nga he a kumedzwa, hu tshi katelwa u pfuluswa kana u rumelwa ha mushumi Iwa tshifhinganyana, kana u pfulusiwa ha thundu, vhuĽifhinduleli, pfanelo na mbofho kha kana u bva kha maandalanga a khorotshitumbe ya lushaka kana ya vundu kana muhasho muũwe-vho wa muvhuso, ndaulo, tshumelo dza tsireledzo kana tshiũwe tshiimiswa.
- (3) (a) Khophi ya mulevho muũwe na muũwe yo bviswaho hu tshi tevhedzwa tshitenwa tshiĽuku tsha (1) kana (2) I fanela

- u ńetshedzwa Buthano ńa lushaka na Khoro ya lushaka ya Mavunđu hu saathu u fhela mađuvha a 10 mulevho uyo wo anđadziwa.
- (b) Arali Buthano ńa lushaka na Khoro ya lushaka nga kha ńikumedzwa zwi tshi tevhedza mulevho kana mbetshelo dzińwe dzańo, mulevho kana mbetshelo zwi đo fhela nga zwońthe, fhedzi zwi sa kwami—
- (i) U vha mulayoni kana u ńanganedzea ha zwińwe na zwińwe zwo itwaho hu tshi khou tevhedzwa mulevho kana mbetshelo phanđa ha musi u tshi fhela nga wońthe, kana
- (ii) pfanelo kana vhuńalu ho wanalaho kana mushumo kana mulandu wo itwaho phanđa ha musi u tshi fhela nga wońthe.
- (4) Musi mulayo u tshi ńetshedzwa nga fhasi ha tshiteńwa tshińuku tsha (1), zwińwe na zwińwe zwine zwa ambiwa huńwe na huńwe kha mulayo kha maanđalanga a no khou u langula, zwi fanela u dzhiiwa zwi tshi amba maanđalanga e a ńetshedzwa khawo.
- (5) U ńetshedzwa huńwe na huńwe ha mulayo nga fhasi ha khethekanyo ya 235 (8) ya Ndayotewa yo fhiraho zwi tshi katela na u khwinisa, u shandukisa kana u fhelisa kana u phasisa hafhu mulayo muńwe na muńwe khathihi na vhuќando vhuńwe na vhuńwe ho dzhiiwaho nga fhasi ha iyo khethekanyo, zwi đo dzhiiwa sa zwo itwaho nga fhasi ha itshi tshiteńwa.

Milayo ya vhusimamilayo I no khou shuma nńđa ha vhusimamilayo ha Phalamennde

15. (1) Maanđalanga a re ngomu ha khorotshitumbe ya lushaka ane a langula milayo ifhio na ifhio I no wela nńđa ha vhusimamilayo ha Phalamennde musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, I đo isa phanđa na u langula uyo mulayo u swikela u tshi đo ńetshedzwa kha maanđalanga a no wela kha Khorotshitumbe ya vunđu hu tshi tevhedzwa tshiteńwa tsha 14 tsha ino Shedułu.

- (2) Tshiteńwa tshiřuku tsha (1) tshi řo fhela nga tshořhe nga murahu ha mińwaha mivhili musi Ndayotewa ntswa yo no thoma u shuma.

Dzikhothe

16. (1) Khothe inwe na inwe, zwi tshi katela khothe dza mahosi dze dza vha dzi hone musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, I řo isa phanřa na u shuma khatihhi na u shumisa maanřa a re nga fhasi ha vhupo hayo u ya nga ha mulayo une wa shuma khayoy, na muthu muńwe na muńwe o faraho ofisi sa muofisiri wa zwa vhuřařuli u řo isa phanřa na u fara ofisi u ya nga ha mulayo u no khou shuma kha iyo ofisi, zwi tshi ya nga—
- (a) khwiniso inwe na inwe kana u fheliswa huńwe na huńwe ha uyo mulayo; na
- (b) u yelana na Ndayotewa ntswa.
- (2) (a) Khothe ya Ndayotewa yo thomiwaho nga Ndayotewa yo fhiraho I řo vha Khothe ya Ndayotewa nga fhasi ha Ndayotewa ntswa.
- (b).....

[Tshiteńwa tshiřuku tsha (b) tsho thuthwa nga khethekanyo ya. 20 (a) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhurathi ya Ndayotewa wa 2001.]

- (3) (a) Khothe Khulwane ya Khethekanyo ya Khařhululo ya Afrika Tshipembe I řo vha Khothe Khulwane ya Khařhululo nga fhasi ha Ndayotewa ntswa.
- (b).....

[Tshiteńwa tshiřuku tsha (b) tsho thuthwa nga khethekanyo ya. 20 (a) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhurathi ya Ndayotewa wa 2001.]

- (4) (a) Khethekanyo ya vunřu kana yapo ya khothe khulwane ya Afrika Tshipembe kana khothe Khulwane ya shangohaya kana khethekanyo ya zwa u angaredza ya yeneyo khothe, I řo vha Khothe Khulwane nga fhasi ha Ndayotewa ntswa hu songo shandukiswa vhupo hayo ha mishumo, fhedzi hu tshi tevhelwa u dzudzanyululwa huńwe na huńwe ho bulwaho kha tshiteńwa tshiřuku tsha (6).

- (b) Muthu muńwe na muńwe o faraho ofisi kana a no dzhiiwa o fara ofisi sa Muhaṭuli-Phresidennde, Muthusa-Muhaṭuli-Phresidennde kana muhaṭuli wa kotho o bulwaho kha phara ya (a) musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, u vha Muhaṭuli-Phresidennde, Muthusa-Muhaṭuli waPhresidennde kana muhaṭuli wa yeneyo kotho nga fhasi ha Ndayotewa ntswa fhedzi hu tshi tevhelwa u dzudzanyululwa huńwe na huńwe ho sumbedzwaho kha tshiteńwa tshiṭuku tsha (6).
- (5) Nga nńda ha musi zwi sa yelani na he zwa buliwa hone kana zwi tshi tou vha zwi songo tea, zwine zwa ambiwa kha mulayo muńwe na muńwe kana maitete kha—
- (a) Kotho ya zwa Ndayotewa nga fhasi ha Ndayotewa yo fhiraho, zwi tea u dzhiiwa sa u musi zwi tshi amba Kotho ya Ndayotewa nga fhasi ha Ndayotewa ntswa;
- (b) Kotho Khulwane ya Khaṭhululo ya Afrika Tshipembe, zwi tea u dzhiiwa sa musi zwi tshi amba Kotho Khulwane ya Khaṭhululo; na
- (c) tshipiḡa tsha vunḡu kana tshipiḡa tsha Kotho Khulwane ya Afrika Tshipembe kana kotho khulwane ya shangohaya kana tshipiḡa nga u angaredza tsha kotho yeneyo, zwi tea u dzhiiwa sa musi zwi tshi amba Kotho Khulwane.
- (6) (a) Hu saathu fhela tshifhinga musi Ndayotewa ntswa yo no thoma u shuma, kotho dzoṭhe, zwi tshi katela na zwivhumbeo zwadzo, kuvhumbele, kushumele na vhupo ha mishumo khathihi na milayo yo teaho, zwi tea u dzudzanyululwa hu tshi khou itelwa u thomiwa ha siṣteme ntswa ya zwa Vhuhaṭuli yo teaho kha ṭhoḡe dza Ndayotewa ntswa.
- (b) Muraḡo wa Khabinethe a re na vhuḡiffhinduleli ha u langula vhuhaṭuli, a tshi khou shuma o thoma a kwamana na Khomishini ya zwa Vhulamukanyi, u fanela u langula u dzudzanyululwa ho bulwaho kha phara ya (a).
- (7) (a) Muńwe na muńwe o faraho ofisi, musi Mulayo wa Khwiniso ya Ndayotewa wa Riphabuḷiki, wa 2001, u tshi thoma u shuma, sa—

- (i) Phresidennde wa Khothe ya Ndayotewa, u vha Muhaṭuli Muhulwane sa zwo bulwaho kha khethekanyo ya 167 (1) ya Ndayotewa ntswa;
 - (ii) Muthusa-Phresidennde wa Khothe ya Ndayotewa , u vha Muthusa-Muhaṭuli Muhulwane sa zwo bulwaho kha khethekanyo ya 167 (1) ya Ndayotewa ntswa;
 - (iii) Muhaṭuli Muhulwane u vha Phresidennde wa Khothe Khulwane ya Khaṭhululo sa zwo bulwaho kha khethekanyo ya 168 (1) ya Ndayotewa; na
 - (iv) Muthusa-Muhaṭuli Muhulwane u vha Muthusa-Phresidennde wa Khothe Khulwane ya Khaṭhululo sa zwo bulwaho kha khethekanyo ya 168 (1) ya Ndayotewa ntswa.
- (b) Milayo, ndaulo kana tsumbasia dzo vhwaho nga Phresidennde wa Khothe ya Ndayotewa kana Muhaṭuli Muhulwane zwine zwa khou shuma phanḁa ha musi Ndayotewa ya Riphabuḽiki ya Afrika Tshipembe I tshi thoma u shuma.
- (c) Nga nnḁa ha musi zwi sa yelani na he zwa buliwa hone kana zwi tshi tou vha zwi songo tea, zwine zwa ambiwa kha mulayo muṅwe na muṅwe kana maitete maṅwe na maṅwe kha Muhaṭuli Muhulwane kana Phresidennde wa Khothe ya Ndayotewa, zwi fanela u dzhiiwa sa Muhaṭuli Muhulwane sa zwo bulwaho kha khethekanyo ya 167 (1) ya Ndayotewa ntswa.

[Tshiterwa tshiṭuku tsha (7) tsho ḁadziswa nga khethekanyo ya. 20 (b) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhurathi ya Ndayotewa wa 2001.]

Milandu I saathu u fhela I re phanḁa ha khothe

17. Matshimbidzele a milandu yoṭhe ye ya vha I saathu u fhela khothe musi Ndayotewa I tshi thoma u shuma, I fanela u shumiswa nayo sa zwine ha tou nga Ndayotewa ntswa a I athu u phasiswa nga nnḁa ha musi vhulamukanyi vhu tshi zwi ṭoḁisa nga nḁila inḁe vho.

Maandalanga a zwa vhutshutshisi

18. (1) Khethekanyo ya 108 ya Ndayoyotewa yo fhiraho I ɔo isa phanɔa na u shuma u swikela Mulayo wa Phalamennde wo bulwaho kha khethekanyo ya 179 ya Ndayotewa ntswa u tshi thoma u shuma. Tshino tshiteŋwa tshiɔuku a tshi khakhisi u tholiwa ha Mulangi wa Vhutshutshisi wa Lushaka hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 179.
- (2) Mulangavhatshutshisi o faraho ofisi musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma u ɔo isa phanɔa na u shuma hu tshi tevhedzwa mulayo u shumaho kha ofisi yawe, hu tshi tevhedzwa tshiteŋwa tshiɔuku tsha (1).

Miano na khwaŋhisedzo

19. Muthu a no khou isa phanɔa na u shuma ofisini hu tshi tevhedzwa ino Shedułu nahone o itaho muano wa ofisi kana u ita khwaŋhisedzo fhasi ha Ndayotewa yo fhiraho, ha kombetshedzwi u dovholola muano wa ofisi kana khwaŋhisedzo fhasi ha Ndayotewa ntswa.

Zwiŋwe Zwiimiswa zwa Ndayotewa

20. (1) Kha ino Ndayotewa, "Zwiimiswa zwa Ndayotewa" zwi amba —
- (a) Mutsireledzi wa Tshitshavha.
- (b) Khomishini ya Pfanelo dza Vhuthu ya Afrika Tshipembe;
- [Phara ya. (b) yo khwiniswa nga khethekanyo ya. 4 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhuvhili ya Ndayotewa wa 1998.]
- (c) Khomishini ya zwa Ndinganyiso ya Mbeu.
- (d) Muoditha-Dzhenerala.
- (e) Bannga Khulwane ya Afrika Tshipembe.
- (f) Khomishini ya zwa Gwama.
- (g) Khomishini ya Tshumelo ya zwa Vhuhatuli; kana
- (h) Bodonyangaredzi ya Nyambo dza Afrika Tshipembe.
- (2) Tshiimiswa tshiŋwe na tshiŋwe tsha ndayotewa tsho thomiwaho nga fhasi ha Ndayotewa yo fhiraho tshi ɔo isa phanɔa na u shuma u ya nga ha mulayo u no khou shuma khatsho, nahone muthu muŋwe na muŋwe o faraho ofisi sa

muraĝo wa khomishini, muraĝo wa bodo ya Bannga Khulwane kana Bodonyangaredzi ya Nyambo dza Afrika Tshipembe, Mutsireledzi wa Tshitshavha kana Muoditha-Dzheneralala, musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, u ĝo isa phanĝa na u shuma u ya nga ha mulayo u no khou shuma kha iyo ofisi, hu tshi tevhelwa—

- (a) u khwiniswa kana u fheliswa huñwe na huñwe ha uyo mulayo; na
 - (b) u yelana na Ndayotewa ntswa.
- (3) Khethekanyo ya 199(1), 200(1), 3 na (5) u swika kha (11) na (201) u swika kha 206 dza Ndayotewa yo fhiraho dzi ĝo isa phanĝa na u shuma u swikela dzi tshi fheliswa nga Mulayo wa Phalamennde wo phasiswaho hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 75 ya Ndayotewa ntswa.
- (4) Miraĝo ya khomishini ya Tshumelo ya zwa Vhuhatuuli vho bulwaho kha khethekanyo ya 105 (1)(h) ya Ndayotewa yo fhiraho vha ĝo ima u vha miraĝo ya khomishini musi miraĝo yo sumbedzwaho kha khethekanyo ya 178(1) (i) ya Ndayotewa ntswa vha tshi tholiwa.
- (5) (a) Khoro ya Volkstaat yo thomiwaho hu tshi tevhedzwa Ndayotewa yo fhiraho I ĝo isa phanĝa na u shuma hu tshi tevhedzwa milayo I shumaho khayoy, nahone muñwe na muñwe o faraho ofisi sa muraĝo wa Khoro musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma, u ĝo isa phanĝa na u shuma hu tshi tevhedzwa mulayo u shumaho kha yeneyo ofisi, hu tshi tevhedzwa—
- (i) Khwiniso ifhio na ifhio kana u fheliswa ha uyo mulayo;
 - (ii) u yelana hayo na Ndayotewa ntswa.
- (b) Khethekanyo ya 184 A na 184 B (1) (a), (b) na (d) ya Ndayotewa yo fhiraho dzi ĝo isa phanĝa na u shuma u swikela dzi tshi fheliswa nga Mulayo wa Phalamennde wo phasiswaho hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 75 ya Ndayoyotewa ntswa.

U phasiswa ha mulayo u ȳodiwaho nga Ndayotewa ntswa

21. (1) Hune Ndayotewa ntswa ya ȳoȳa u phasiswa ha mulayo wa lushaka kana wa vunȳu, uyo mulayo u tea u phasiswa nga maanȳalanga o teaho nahone hu saathu u fhela tshifhinga tshilapfu u bva ȳuvha ȳe Ndayotewa ntswa ya thoma u shuma.
- (2) Khethekanyo ya 198 (b) ya Ndayotewa ntswa I nga si kone u shumiswa u swikela mulayo wo bulwaho kha iyo khethekanyo u tshi phasiswa.
- (3) Khethekanyo ya 199(3)(a) ya Ndayotewa ntswa I nga si kone u shumiswa phanȳa ha musi hu tshi fhela miȳwedzi miraru nga murahu ha musi milayo yo bulwaho kha iyo khethekanyo I tshi phasiswa.
- (4) Mulayo wa lushaka wo bulwaho kha khethekanyo ya 217(3) ya Ndayotewa ntswa u tea u phasiswa hu saathu u fhela miȳwaha miraru u bva ȳuvha ȳe Ndayotewa ntswa ya thoma u shuma, fhedzi na u sa vha hone ha uyu mulayo kha tshino tshifhinga a zwi thivheli u shumiswa ha mbekanyamaitele yo bulwaho kha khethekanyo ya 217 (2).
- (5) U swika musi Mulayo wa Phalamennde wo bulwaho kha khethekanyo ya 65(2) ya Ndayotewa ntswa u tshi phasiswa, vhusimamila yo ha vunȳu vhuȳwe na vhuȳwe vhu nga nanga nȳila dzine ngadzo maanȳalanga a ȳewa vhurumiwa haho u voutha vhuimoni haho kha Khoro ya Lushaka ya Mavunȳu.
- (6) U swika musi mulayo wo bulwaho kha khethekanyo ya 229(1)(b) ya Ndayotewa ntswa u tshi phasiswa, masipala u vha a tshee na maanȳa a u vhea mithelo miȳwe na miȳwe, muingamuthelo kana mithelo ya zwibveledzwa zwo rengiwaho kana u rengiselwa nȳȳa dze a hweswa maanȳa a u dzi vhea musi Ndayotewa I tshi thoma u shuma.

Vhuthihi ha lushaka na u pfumedzana

22. (1) Hu sa sedzwi mbetshelo dzifhio na dzifhio dza Ndayotewa ntswa naho ho vha na u fheliswa ha Ndayotewa yo fhiraho, mbetshelo dzoȳthe dzi kwamanaho na u farela dzi re ngomu

ha Ndayotewa yo fhiraho fhasi ha t̄hoho “Vhuthihi ha lushaka na u pfumedzana” zwi ɔo dzhiiwa sa tshipiɔa tsha Ndayotewa ntswa, u itela u bvedza Mulayo wa Thuthuwedzo ya Vhuthihi ha Lushaka na u Pfumedzana wa 1995 (Mulayo wa vhu 34 wa 1995), sa zwe wa khwiniſiswa zwone hu tshi katelwa na ndeme yawo.

- (2) U itela ndivho dza tshiteſwa tshiſuku tsha (1), ɔuvha ɔa “6 Nyendavhusiku 1993” hune ɔa vhone kha mbetshelo dza Ndayotewa yo fhiraho fhasi ha t̄hoho ine ya ri “Vhuthihi ha Lushaka na u Pfumedza”, hu fanela u vhalwa sa “11 Shundunthule 1994”.

[Tshiteſwa tshiſuku tsha (2) tsho ɔadziswa nga khethekanyo ya. 3 ya Mulayo wa Khwiniſo ya u Thoma ya Ndayotewa wa 1997.]

Mulayotibe wa Pfanelo

23. (1) Mulayo wa lushaka wo sumbedzwaho kha khethekanyo ya 9 (4), 32 (2) na 33(3) ya Ndayotewa ntswa u fanela u phasiswa hu saathu u fhela miſwaha miraru u bva ɔuvha ɔe Ndayotewa ntswa ya thoma u shuma.
- (2) U swikela mulayo wo bulwaho kha khethekanyo ya 32 (2) na 33 (3) ya Ndayotewa ntswa u tshi phasiswa—
- (a) khethekanyo ya 32(1) I ɔo dzhiiwa I tshi vhalea ngaurali: “(1) Muthu muſwe na muſwe u na pfanelo ya u wana mafhungo othe a re kha muvhuso kana muraɔo muſwe na muſwe wa muvhuso kha sia ɔifhio na ɔifhio ɔa muvhuso, arali ayo mafhungo a tshi toɔea kha u shumisa na u tsireledza pfanelo dzavho.”; na
- (b) khethekanyo ya 33(1) na (2) dzi fanela u dzhiiwa sa dzi vhaleaho nga nɔila I tevhelaho: “Muthu muſwe na muſwe u na pfanelo ya—
- (a) nyito ya ndaulo I re mulayoni hune ha wanala uri pfanelo dzifhio na dzifhio dzawe kana madzangalelo awe a tshi kwamea kana u shushedzwa;
- (b) nyito ya matshimbidzele a ndaulo kwayo musi pfanelo dzawe kana ndavhelelo dzawe dzi re mulayoni dzi tshi kwamea kana u shushedzwa;

- (c) u n̄ewa zwiitisi zwo tou n̄waliwaho zwa nyito ya ndaulo I kwamaho pfanelo dzavho dzifhio kana dzifhio kana madzangalelo awe nga nn̄a ha musi zwiitisi izwo zwo an̄adziwa;
 - (d) nyito ya ndaulo yo teaho malugana na zwiitisi zwo fhiwaho musi pfanelo dzifhio na dzifhio dzawe dzi tshi kwamea kana u shushedzwa.”
- (3) Khethekanyo dza 32(2) na 33(3) dzaa Ndayotewa ntswa dzi ɔo fhela nga dzothe arali mulayo wo bulwaho kha khethekanyo idzo nga u tevhekana wa sa phasiswa hu saathu u fhela miñwaha miraru u bva ɔuvha le Ndayotewa ya thoma u shuma.

Ndaulo ya muvhuso na tshumelo dza tsireledzo

24. (1) Khethekanyo dza 82(4)(b), 215, 218(1), 219(1), 224 u swika kha 228, 236(1), (2), (3), (6), (7)(b) na (8), 237(1) na (2)(a) na 239(4) na (5) dza Ndayotewa yo fhiraho dzi ɔo isa phan̄a na u shuma sa u tou nga Ndayotewa yo fhiraho a yo ngo fheliswa, hu tshi tevhedzwa—
- (a) khwiniso ya idzo khethekanyo sa zwe zwa buliswa zwone kha T̄humetshedzo ya D;
 - (b) dziñwe khwiniso kana u fheliswa ha idzo khethekanyo nga Mulayo wa Phalamennde wo phasiswaho hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 75 ya Ndayotewa ntswa; na
 - (c) u yelana na Ndayotewa ntswa.
- (2) Khomishini ya Tshumelo ya Muvhuso na khomishini dza tshumelo ya muvhuso ya vun̄du sa zwo bulwaho kha Ndima ya 13 ya Ndayotewa yo fhiraho dzi ɔo isa phan̄a na u shuma dzi tshi tevhedza Ndima iyo na mulayo u shumaho khadzo sa zwine ha tou nga iyo ndima a yo ngo fheliswa, u swikela Khomishini na khomishini dza tshumelo ya muvhuso ya vun̄du dzi tshi fheliswa nga Mulayo wa Phalamennde wo phasiswaho hu tshi tevhedzwa khethekanyo ya 75 ya Ndayotewa ntswa.

- (3) U fheliswa ha Ndayotewa yo fhiraho a zwi kwami mulevho ufhio na ufhio wo bviswaho nga fhasi ha khethekanyo ya 237(3) ya Ndayotewa yo fhiraho nahone mulevho ufhio na ufhio wo raloho u ɔo isa phanɔa na u shuma, hu tshi tevhedzwa—
- (a) khwiniso kana u fheliswa hufhio na hufhio; na
- (b) u yelana na Ndayotewa ntswa.

Huñwe u sa tea u vha kha Vhusimamilayo

25. (1) Muthu muñwe na muñwe ane musi Ndayotewa I tshi thoma u shuma, a vha a tshi khou shuma tshigwevho tsha miñwedzi I fhiraho 12 kha Riphabułiki hu si na u nanga u badela ndałiso ha ngo tea u vha muraɔo wa Buthano ła Lushaka kana vhusimamilayo ha vunɔu.
- (2) U sa tea ha muthu hu tshi tevhedzwa tshiteñwa tshiłuku tsha (1)—
- (a) hu a fhela nga hołhe arali u wanwa mulandu hu tshi vhetshelwa thungo kha khałhululo kana tshigwevho tshi tshi fhungudziwa kha khałhululo tsha vha tshigwevho tshi sa thivheli muthu onoyo; na uri
- (b) hu ɔo fhela nga murahu ha miñwaha miłanu musi tshigwevho tsho fhela.

Muvhuso wapo

26. (1) Hu sa sedzwi mbetshelo dza khethekanyo ya 151,155,156 na 157 dza Ndayotewa ntswa—
- (a) mbetshelo dza Mulayo wa Tshifhinganyana wa Muvhuso wapo wa 1993 (Mulayo wa vhu 209 wa 1993), sa zwine wa nga khwiniswa tshifhinga tshiñwe na tshiñwe nga mulayo wa lushaka zwi yelana na Ndayotewa ntswa, dzi kha ɔi ɔo bvela phanɔa na u shuma u ya nga Khoro ya Masipala u swikela Khoro ya Masipala ine ya ɔo imela khoro I tshi ɔivhadzwa uri yo khethiwa nga kha mvelelo dza ketho dza Khoro dza Masipala dza u thoma dza u angaredza nga murahu ha musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma; nahone

[Tshiteŋwa tshituku tsha (a) tsho imelwa nga khethekanyo ya. 5 (a) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhuvhili ya Ndayotewa wa 1998.]

- (b) murangaphanḁa wa sialala wa tshitshavha tshine tsha khou tevhela sisteme ya mulayo wa tshithu nahone a dzulaho fhethu hu re fhasi ha muvhuso wa tshifhinganyana wa khoro yapo, khoro ya tshifhinganyana kana khoro ya tshifhinganyana ya vhaimeleli, yo bulwaho kha Mulayo wa Muvhuso wapo wa Tshifhinganyana wa 1993, nahone wo ḁaluswaho kha khethekanyo ya 182 ya Ndayotewa yo fhiraho, u tea u vha muraḁo a songo nangiwaho wa khoro u swika Khoro ya Masipala ine ya ḁo imela khoro I tshi ḁivhadzwa uri yo khethiwa nga mvelelo dza khetho dza u thoma dza Khoro dza Masipala dza u angaredza nga murahu ha musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma.

[Tshiteŋwa tshituku tsha (b) tsho imelwa nga khethekanyo ya. 5(a) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhuvhili ya Ndayotewa wa 1998.]

- (2) Khethekanyo ya 245 (4) ya Ndayotewa yo fhiraho I ḁo isa phanḁa na u shuma u swikela u shuma ha iyi khethekanyo hu tshi fhela nga hoḁhe. Khethekanyo ya 16 (5) na (6) ya Mulayo wa Tshifhinganyana wa Muvhuso Wapo, wa 1993 u nga si kone u fheliswa phanḁa ha ḁa 30 Lambamai 2000.

[Tshiteŋwa tsha (2) tsho khwiniswa nga khethekanyo ya. 5 (b) ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhuvhili ya Ndayotewa wa 1998.]

U vhewa nga nḁila ya tsireledzo ha Milayo ya Phalamennde na ya vundu

27. Khethekanyo 82 na 124 dza Ndayotewa ntswa a dzi kwami u vhewa nga nḁila yo tsireledzeaho ha Milayo ya Phalamennde kana ya vundu yo phasiswaho phanḁa ha musi Ndayotewa ntswa I tshi thoma u shuma.

U n̄waliswa ha thundu I sa sudzulusei ya muvhuso

28. (1) Musi hu tshi bviswa t̄hanziela nga maan̄dalanga I sumbaho uri thundu I sa sudzulusei ya muvhuso ndi ya muvhuso muñwe u ya nga khethekanyo ya 239 ya Ndayotewa yo fhiraho, redzhisiṭara wa tsumbavhuṅe u tea u n̄walisa rekhodo dzenedzo kana a khwaṭhisedza vhuṭanzi uho kha redzhisiṭara yo teaho, tsumbavhuṅe kana ĩñwe ĩñwalo u sumbedza uri thundu iyi I sa sudzulusei I kha dzina ĩa muvhuso wonoyo.
- (2) A hu na muthelo, kana mbadelo ine ya ḑo vha hone malugana na u n̄waliswa u ya nga ha tshiteñwa tshiṭuku tsha (1).

ṬHUMETSHEDZO YA A

Khwiniso Kha Sheduḽu Ya 2 Kha Ndayotewa Ya Kale

1. U thivha tshiteṅwa tsha 1 nga tshiteṅwa tshi tevhelaho:

“1. Mahoro o ṅwaliswaho hu tshi tevhedzwa mulayo wa lushaka nahone a no khou pikisana kha khetho dza Buthano ḽa Lushaka, a ḽo nanga vhonkheteni kha idzo khetho u bva kha mitevhe ya vhonkheteni yo dzudzanyiwaho hu tshi tevhelwa Sheduḽu ino na mulayo wa lushaka.”.

2. U thivha tshiteṅwa tsha 2 nga tshiteṅwa tshi tevhelaho:

“2. Madzulo kha Buthano ḽa Lushaka sa zwe zwa tiwa u ya nga khethekanyo ya 46 ya Ndayotewa ntswa a ḽo ḽadzwa nga ṅḽila I tevhelaho—

- (a) Hafu ya madzulo u bva kha mitevhe wo ṅekedzwaho nga mahoro eneo, hu na madzulo o tiwaho o vhetshelwaho thungo hu tshi itelwa dzingu ḽiṅwe na ḽiṅwe sa zwe zwa vheiswa zwone nga Khomishini I tshi itela khetho dza Buthano dzi tevhelaho, hu tshi dzhielwa ṅṅha data ya tsedzuluso ya vhakhethi na vhuimeleli nga mahoro a re na dzangalelo.
- (b) Hafu iṅwe ya madzulo a bvaho kha mitevhe wa lushaka wo ṅekedzwaho nga mahoro eneo kana mitevhe ya dzingu fhethu he mitevhe ya lushaka ya si ṅekedzwe.”.

3. U bviswa ha tshiteṅwa tsha 3 ha dzheniswa tshiteṅwa tshi tevhelaho:

“3. Mitevhe ya vhonkheteni yo ṅekedzwaho nga ḽihoro nga u angaredza, I ḽo vha na madzina ane a si vhe ṅṅha ha tshivhalo tsha madzulo a re kha Buthano ḽa Lushaka, nahone mitevhe muṅwe na muṅwe u ḽo sumbedza madzina nga ṅḽila I tevhekanaho ine ya takalelwa sa zwe zwa tiwa nga ḽihoro.”.

- 4. U khwiniswa ha tshiteńwa tsha 5 nga u thivha maipfi a rangelaho phara ya (a) nga maipfi a tevhelaho:**
 "5. Madzulo o bulwaho kha tshiteńwa tsha 2(a) a ɔo avhelwa u ya nga madzingu kha mahoro ane a khou pikisana kha khetho nga nɔila I tevhelaho:"
- 5. U khwiniswa ha tshiteńwa tsha 6—**
 (a) nga u thivha maipfi a rangelaho phara ya (a) nga maipfi a tevhelaho:
 "6. Madzulo o bulwaho kha tshiteńwa tsha 2(b) a ɔo avhelwa kha mahoro ane a khou pikisana kha khetho nga nɔila I tevhelaho:"; na
 (b) nga u thivha phara ya (a) nga phara I tevhelaho:
 "(a) mukovhe wa dzivouthu u ya nga madzulo u ɔo tiwa nga u kovha tshivhalogute tsha vouthu dza lushaka Iwothe nga tshivhalo tsha madzulo a re kha Buthano la Lushaka, ha engedzwa nga nthihi, ha dohwa ha engedzwa na nthihi kha mvelelo, hu sa dzhielwi nthe zwipiɔa, hu ɔo vha wone mukovhe wa madzulo nga tshidzulo tshithihi."
- 6. Khwiniso ya tshiteńwa tsha 7(3) nga u thivha phara ya (b) nga phara I tevhelaho:**
 "(b) Mukovhe wo khwiniswaho nga tshidzulo tshithihi u ɔo itiwa nga u kovha tshivhalogute tsha dzivouthu dza lushaka Iwothe, ho tusiwa vouthu dza lushaka Iwothe dzo vouthelaho jihoro jo bulwaho kha phara ya (a), nga tshivhalo tsha madzulo a re kha Buthano, ha engedzwa nga nthihi, ha konou tuswa tshivhalo tsha madzulo tsho avhelwaho Iwa u fhedzisela jihoro jo bulwaho kha phara ya (a)."
- 7. U thivha tshiteńwa tsha 10 nga tshiteńwa tshi tevhelaho:**
 "10. Tshivhalo tsha madzulo kha vhusimamilayo ha vunɔu vhuńwe na vhuńwe tshi ɔo tiwa hu tshi tevhelwa khethekanyo ya 105 ya Ndayotewa ntswa."
- 8. U thivhiwa ha tshiteńwa tsha 11 nga tshiteńwa tshi tevhelaho:**
 "11. Mahoro o nwalisiwaho hu tshi tevhelwa mulayo wa lushaka na u pikisana kha khetho dza vhusimamilayo, a ɔo nanga vhonkheteni vha vhusimamilayo honoho ha

vunḑu ǀeneǀo vhane vha vha kha mutevhe wa vunḑu wo dzudzanywaho hu tshi tevhedzwa ino Shedul̩u na mulayo wa lushaka.”

9. U thivhiwa ha tshiteṅwa tsha 16 nga tshiteṅwa tshi tevhelaho:

“U nangiwa ha vhaimeleli

16. (1) Nga murahu ha musi ho no fhedzwa u vhalwa dzivouthu, tshivhalo tsha vhaimeleli vha ǀihoro ǀiṅwe na ǀiṅwe tsho no wanala na mvelelo dza khetho dzo no ḑivhadzwa u ya nga khethekanyo ya 190 ya Ndayotewa ntswa, Khomishini I ḑo ri hu saathu u fhela maḑvha mavhili mvelelo dzo ḑivhadzwa, kha mutevhe muṅwe na muṅwe wa vhonkheteni ya nanga vhaimeleli vha ǀihoro ǀiṅwe na ǀiṅwe vhusimamilayoni u ya nga mulayo.

(2) Musi ho no nangiwa hu tshi tevhelwa tshiteṅwa tshiṭuku tsha (1), arali dzina ǀa nkheteni ǀa wanala ǀi kha mutevhe u no fhira muthihi wa Buthano ǀa Lushaka kana kha mitevhe ya Buthano ǀa Lushaka na wa vhusimamilayo ha vunḑu (arali khetho dza Buthano ǀa Lushaka na dza vhusimamilayo ha vunḑu zwo itiva nga tshifhinga tshithihi), nahone nkheteni uyo a tshi khou tea u ḑivhadzwa sa muimeleli fhethu hu no fhira huthihi, ǀihoro ǀe ǀa ṅekedza mutevhe wonoyo, ǀi ḑo ri hu saathu u fhela maḑvha mavhili u ṅanganedzwa ha khetho ho no bulwaho afho murahu ho no itwa, ǀa sumbedza kha Khomishini mutevhe wa vhonkheteni une muthu uyo a tea u nangiwa kana vhusimamilayo vhune a tea u shuma khaho, ngauralo dzina ǀa nkheteni ǀi ḑo bviswa kha miṅwe mitevhe.

(3) U bva afho Khomishini I ḑo anḑadza mutevhe wa madzina a vhaimeleli kha vhusimamilayo.”.

10. U khwiniswa ha tshiteṅwa tsha 18 nga u bvisa phara ya (b) ya imelwa nga phara I tevhelaho:

“(b) muimeleli u tholiwa sa murumelwa wa tshoṭhe kha Khoro ya Lushaka ya Mavunḑu;”.

11. U thivhiwa ha tshiteṅwa tsha 19 nga tshiteṅwa tshi tevhelaho:

“19. Mutevhe wa vhonkheteni vha ǀihoro wo bulwaho kha tshiteṅwa tsha 16 (1) u nga engedzwa luthihi fhedzi nga tshifhinga tshiṅwe na tshiṅwe hu saathu u fhira miṅwedzi

ya 12 u bva tshe ha nangiwa vhaimelili hu tshi tevhelwa tshiteŋwa tsha 16 ha itiwa, u itela u ɔadza zwikhala zwi si na vthathu: Tenda u engedzwa uho ha itwa mafheloni a mutevhe wonoyo.”

12. U thivhiwa ha tshiteŋwa tsha 23 nga tshiteŋwa tshi tevhelaho:

“Zwikhala

23. (1) Arali ha vha na tshikhala vhusimamilayoni hune ino Shedulu ya shuma, lihora le la nanga muraɔo ane a khou bva tshidzuloni li ɔo ɔadza tshikhala itsho nga u nanga muthu—
- (a) ane dzina lawe la wanala kha mutevhe wa vhonkheteni une muthu uyo ane a khou bva tshidzuloni a vha o nangwa khawo; na
- (b) ane a vha tsini kha u tea nahone a wanalaho kha mutevhe.
- (2) Dzina la muthu o nangiwaho u ɔadza tshikhala li ɔo ŋekedzwa Mulangadzulo nga u tou ŋwala.
- (3) Arali lihora lo imelwaho kha vhusimamilayo li tshi nga fhaladzwa kana li si tsha vha hone, miraɔo ya lo ya tutshela madzulo avho hu tshi tevhelwa tshiteŋwa tsha 23A(1), madzulo ayo a ɔo avhelwa mahoro o salaho zwa tou nga ndi madzulo e a vha o balelwa vhaŋe hu tshi tevhelwa tshiteŋwa tsha 7 kana 14, sa zwine zwa nga vha ngazwo.”.

13. U dzheniswa ha tshiteŋwa tshi tevhelaho nga murahu ha tshiteŋwa tsha 23:

“Zwiŋwe zwiitisi zwa u fhelelwa nga u vha muraɔo wa vhusimamilayo

- 23A. (1) Muthu u fhelelwa nga u vha muraɔo wa vhusimamilayo vhune Shedulu ino ya shuma arali muthu onoyo o guma u vha muraɔo wa lihora le la nanga muthu onoyo sa muraɔo wa vhusimamilayo.
- (2) Nga nnda ha tshiteŋwa tshitu tsha (1) lihora liŋwe na liŋwe la politiki line la vha hone li nga shandukisa dzina la lo tshifhinga tshiŋwe na tshiŋwe.
- (3) Mulayo wa Phalamennde u nga ri nga murahu ha tshifhinga tshi pfa dzaho Ndayotewa ntswa yo thoma u shuma, wa phasiswa hu tshi tevhelwa khethekanyo ya

76 (1) ya Ndayotewa ntswa u khwinisa tshiteṇwa itshi na tshiteṇwa tsha 23 u itela uri hu vhe na ṇḡila ine zwa nga konadzea uri muraḡo wa vhusimamilayo we a guma u vha muraḡo wa ḡihoro ḡe ḡa mu nanga a kone u dzula e muraḡo wa vhusimamilayo honoho.

- (4) Mulayo wa Phalamennde wo buliwaho kha tshiteṇwa tshiṭuku tsha (3) u dovha hafhu wa tendela—
- (a) ḡihoro ḡi re hone ḡi tshi ṭangana na ḡiṇwe ḡihoro; kana
- (b) ḡihoro ḡiṇwe na ḡiṇwe ḡi tshi khethekana ḡa vha na mahoro a no fhira ḡithihi.”.

14. U thuthwa ha tshiteṇwa tsha 24.

15. U khwiniswa ha tshiteṇwa tsha 25—

- (a) nga u thivha ṭhalutshedzo ya “Khomishini” nga ṭhalutshedzo I tevhelaho:
 “ ‘Khomishini’ zwi amba Khomishini ya Khetho yo bulwaho kha khethekanyo ya 190 ya Ndayotewa ntswa; na
- (b) nga u dzhenisa ṭhalutshedzo I tevhelaho nga murahu ha ṭhalutshedzo ya “mutevhe wa lushaka”:
 ““Ndayotewa ntswa’ zwi amba Ndayotewa ya Riphabuḡiki ya Afrika Tshipembe, ya 1996;”.

16. U thuthwa ha tshiteṇwa tsha 26.

THUMETSHEDZO YA B

Muvhuso wa Vhuthihi ha Lushaka: Sia ja Lushaka

1. Khethekanyo ya 84 ya Ndayotewa ntswa I lavhelelwa u vha na inwe khethekanyo thukhu I tevhelaho:

- “(3) Phresidennde u fanela u kwamana na Vhathusa-Phresidennde—
- (a) kha mveledziso na tshumiso ya mbekanyamaitele dza muvhuso wa lushaka;
 - (b) kha mafhungo othe a yelanaho na ndangulo ya Khabinethe na nga u ita mushumo wa Khabinethe;
 - (c) kha u netshedza Vhathusa-Phresidennde mishumo;
 - (d) phanḁa ha musi a tshi ita u thola hufhio kana hufhio fhasi ha Ndayotewa kana mulayo ufhio na ufhio zwi tshi katela na u tholwa ha vhaambasada kana vhañwe vhaimeleli vha zwa vhudipulomati;
 - (e) phanḁa ha musi a tshi thola khomishini ya thoḁisiso;
 - (f) phanḁa ha musi a tshi vhidza referandamu; na
 - (g) phanḁa ha musi a tshi hangwela kana u vhofoholola vhatshinyi.”.

2. Khethekanyo ya 89 ya Ndayotewa ntswa I lavhelelwa u vha na inwe khethekanyo thukhu I tevhelaho:

- “(3) khethekanyo thukhu ya (1) na (2) dzi shuma na kha Muthusa-Phresidennde.”.

3. Phara ya (a) ya khethekanyo ya 90 (1) ya Ndayotewa ntswa I lavhelelwa u vhalea nga nḁila I tevhelaho:

- “(a) Muthusa-Phresidennde o tholiwaho nga Phresidennde;”.

4. Khethekanyo ya 91 ya Ndayotewa ntswa I lavhelelwa u vhalea nga u rali:

“Khabinethe

91. (1) Khabinethe yo vhumbiwa nga Phresidennde, Vhathusa-Phresidennde na—
- (a) Miniṣṭa vha sa fhiriho 27 vhane vha vha miraḁo ya Buthano ja Lushaka, vho tholiwaho hu tshi tevhedzwa khethekanyo thukhu ya (8) u swika 12, na

- (b) Miniṣṭa muthihi ane a si vhe muraḍo wa Buthano ḵa Lushaka nahone o tholiwaho hu tshi tevhedzwa khethekanyo ṭhukhu ya (13) tenda Phresidennde a tshi shuma a kwamana na Vhathusa-Phresidennde na vharangaphanḍa vha mahoro ane a khou dzhenelela, vha tshi vhona u tholiwa ha Miniṣṭa onoyo ho tea.
- (2) Lihoro ḵinwe na ḵinwe ḵo faraho madzulo a si ho fhasi ha 80 kha Buthano ḵa Lushaka ḵo tea u thola Muthusa-Phresidennde muthihi a tshi bva kha miraḍo ya Buthano.
- (3) Arali hu si na ḵihoro kana ḵihoro ḵithihi ḵo fara madzulo a 80 kana u fhira Buthanoni, ḵihoro ḵine ḵa vha na madzulo manzhisa ḵo faraho tshiimo tsha vuvhili tsha tshivhalo tsha madzulo tshihulusa ḵinwe na ḵinwe ḵalo ḵo tea u thola Muthusa-Phresidennde muthihi a tshi bva kha miraḍo ya Buthano.
- (4) Musi o nangiwa, Muthusa-Phresidennde a nga nanga u sala e muraḍo kana a guma u vha muraḍo wa Buthano.
- (5) Muthusa-Phresidennde vha nga shumisa maanḍa nahone vha fanela u ita mishumo yo kumedzwaho ofisi ya Muthusa-Phresidennde nga Ndayotewa kana yo avhelwaho yeneyo ofisi nga Phresidennde.
- (6) Muthusa-Phresidennde u fara ofisi—
- (a) u swika 30 Lambamai 1999 nga nnḍa ha u thivhiwa kana u litshiswa nga ḵihoro ḵine ḵa thola hu tshi tevhedzwa khethekanyo ṭhukhu ya (2) na (3) kana
- (b) u swika muthu o khethwaho sa Phresidennde nga murahu ha khetho ifhio na ifhio ya Buthano ḵa Lushaka yo farwaho phanḍa ha ḵa 30 Lambamai 1999 a tshi thoma u shuma.
- (7) Tshikhala ofisini ya Muthusa-Phresidennde tshi nga ḍadzwa nga ḵihoro ḵo nangaho onoyo Muthusa-Phresidennde.
- (8) Lihoro ḵi re na madzulo a 20 kha Buthano ḵa Lushaka nahone ḵe ḵa dzhia tseo ya u dzhenelela kha muvhuso wa vthuthihi, ḵo fanelwa nga u avhelwa ofisi nthihi kana nnzhi dza Khabinethe dzine malugana nadzo Miniṣṭa vho bulwano kha khethekanyo ṭhukhu ya (1) (a) vha tea u tholiwa u ya nga tshivhalo tsha madzulo ane Buthano ḵa

- Lushaka ǀa vha nao hu tshi vhambedzwa na tshivhalo tsha madzulo o farwaho nga mañwe mahoro a zhenelaho.
- (9) Ofisi dza Khabinethe dzi fanela u avhelwa mahoro u ya nga maitele a tevhelaho—
- Mukovhe kana tshivhalo tsha madzulo nga ofisi tshi fanela u tiwa nga u kovha tshivhalo tshoṯhe tsha madzulo kha Buthano ǀa Lushaka ǀa mahoro oṯhe ane a khou dzhenelela nga tshivhalo tsha dziofisi dzine malugana nadzo Minisṯa vho bulwaho kha khethekanyo ṯhukhu ya (1)
 - vha tea u tholiwa, ho ingwa nthihi.
 - Mvelelo hu sa sedzwi tshararu na tshafumi tshi tevhelaho arali tshi hone, ndi tshivhalo tsha madzulo nga ofisi.
 - Tshivhalo tsha dziofisi tsho teaho u avhelwa ǀihoro ǀi shelaho mulenzhe tshi tiwa nga u kovha tshivhalo tshoṯhe tsha madzulo a Buthano ǀa Lushaka nga tshivhalo itsho tsho bulwaho kha phara ya (b).
 - Mvelelo, hu tshi tevhedzwa phara ya (e) dzi sumba tshivhalo tsha ofisi tsho teaho u avhelwa ǀeneṯo ǀihoro.
- (10) Phresidennde nga murahu ha musi o kwamana na Muthusa-Phresidennde na vharangaphanḁa vha mahoro a khou dzhenelelaho u fanela—
- ta ofisi dzine dza fanela u avhelwa mahoro ane a khou dzhenelela u ya nga tshivhalo tsha ofisi dze a avhelwa nga khethekanyo ṯhukhu ya (9);
 - u thola u ya nga inwe na inwe ya ofisi muraḁo wa Buthano ǀa Lushaka ane a vha muraḁo wa ǀihoro ǀine ǀa khou ṯewa phothifoljo yeneyo nga fhasi ha phara ya (a), sa Minisṯa a re na vhuḁifhinduleli ha yeneyo ofisi;
 - arali zwa vha na ndeme u itela ndivho dza Ndayotewa kana zwi tshi itelwa vhuvhusi havhuḁi, ha fhambanywa u tiwa hu re kha phara ya (a), u ya nga khethekanyo ṯhukhu ya (9);
 - ha fheliswa u tholiwa huñwe na huñwe hu re fhasi ha phara ya (b)—

- (i) arali Phresidennde a humbelwa uri a ite ngauralo nga murangaphan̩a wa ̩ihoro ̩ine Miniṣṭa a vha muraḡo waḡo; kana
 - (ii) arali zwa vha zwi tshi khou tea u itelwa Ndayotewa kana vhuvhusi havhuḡi; kana
 - (e) u ḡadza arali zwo tea, ho sedzwa phara ya (b) , tshikhala tshi re kha ofisi ya Miniṣṭa.
- (11)Khethekanyo ṭhukhu ya (10) I tea u shumiswa nga muya wo katelwaho kha kuhumbulele kwa muvhuso wa vhuthihi ha lushaka, nahone Phresidennde na vhaṅwe vhashumi zwavho vhane vha kwamea vha fanela u lwela u swikelela nyanḡano tshifhinga tshoṭhe malugana na u shumiswa ha iyo khethekanyo ṭhukhu, Tenda arali hu sa konwi u swikelelwa nyanḡano nga ha—
- (a) u shumiswa ha maanḡa o bulwaho kha phara ya (a), (c) kana (d)(ii) ya iyo khethekanyo ṭhukhu, hu ḡo ṭanganedzwa tsheo ya Phresidennde
 - (b) u shumiswa ha maanḡa o bulwaho kha phara ya (b), (d)(i) kana (e) ya khethekanyo ṭhukhu yeneyo ane a kwama muthu ane a si vhe muraḡo wa ̩ihoro ̩a Phresidennde, tsheo ya murangaphan̩a wa ̩ihoro ̩ine muthu onoyo a vha muraḡo I ḡo ṭanganedzwa; na
 - (c) u shumiswa ha maanḡa o bulwaho kha phara ya (b) kana ya (e) ya khethekanyo ṭhukhu yeneyo ane a kwama muthu ane a vha muraḡo wa ̩ihoro ̩a Phresidennde, hu ḡo ṭanganedzwa tsheo ya Phresidennde.
- (12)Arali u tiwa hufhio kana hufhio ha u avha dziofisi ha vha hu ho fhambanaho nga fhasi ha khethekanyo ṭhukhu ya (10) (c), Miniṣṭa vha kwameaho vha tea u ṭutshela ofisi dzavho fhedzi vho fanelwa, hune zwa vha zwo tea, nga u tholiwa hafhu kha dziṅwe ofisi dzo avhelwaho mahoro avho u ya nga u tiwa ho fhambanaho.
- (13)Phresidennde—
- (a) O kwamana na Vhathusa-Phresidennde na vharangaphan̩a vha mahoro vhane vha khou dzhenelela, u fanela—
 - (i) u ta yeneyo ofisi ya Miniṣṭa o bulwaho kha

khethekanyo thukhu ya (1) (b) arali zwa toḡea hu tshi tevhedzwa tsheo ya Phresidennde fhasi ha yeneyo khethekanyo thukhu.

(ii) u thola malugana na yeneyo ofisi muthu ane a si vhe muraḡo wa Buthano la Lushaka, sa Miniṣṡa a re na vhuḡifhinduleli kha yeneyo ofisi.

(iii) u ḡadza arali zwo fanela, tshikhala malugana na yeneyo ofisi; kana

(b) nga murahu ha u kwamana na Vhathusa-Phresidennde na vharangaphanḡa vha mahoro ane a khou dzhenelela, u fanela u fhelisa u tholiwa hufhio na hufhio fhasi ha phara ya (a) arali zwa toḡea hu u itela Ndayotewa kana hu tshi itelwa muvhuso wavhuḡi.

(14) Miṡangano ya Khabinete I fanela u tshimbidzwa nga Phresidennde, kana arali Phresidennde o laedza ngauralo, nga Muthusa-Phresidennde: Tenda ha vha na uri Vhathusa-Phresidennde vha tshimbidza miṡangano ya Khabinete nga u sielisana nga nḡa ha musi thḡea dza shishi dza muvhuso na muya wo katelwaho kha kuhumbulele kwa muvhuso wa vhuthihi ha lushaka dzi tshi zwi toḡa nga inwe nḡila.

(15) Khabinete I fanela u shuma nga maitete ane a dzhiela nṡha muya wa u toḡa nyanḡano o katelwaho kha kuhumbulele kwa muvhuso wa vhuthihi ha lushaka khathihi na thḡea ya muvhuso u shumaho.”.

5. Khethekanyo ya 93 ya Ndayotewa ntswa I lavhelelwa u vhalea sa hezwi:

“U tholiwa ha Vhathusa-Miniṣṡa

93. (1) Phresidennde a nga, nga murahu ha u kwamana na Vhathusa-Phresidennde vha Khorotshitumbe na vharangaphanḡa vha mahoro, vhane vha dzhenelela kha khabinete sika poso dza vhathusa-dziminiṣṡa.

(2) Liḡoro lo tendelwa u avhelwa poso nthihi kana dzi fhiraho nthihi dza vhathusa-mininiṣṡa nga u lingana na nga maitete ane ofisi dza Khabinete dza avhiwa ngao.

- (3) Mbetsshelo dza khethekanyo ya 91 (10) u swika (12) dzi a shuma, dzi na tshanduko dzo teaho, ho sedzwa Vhathusa-Miniṣṭa, nahone kha u shuma honoho Miniṣṭa kha khethekanyo yeneyo kana ofisi zwi tea u vhalwa sa zwine zwa amba Muthusa-Miniṣṭa kana poso ya muthusa-miniṣṭa onoyo.
- (4) Arali muthu o tholiwa sa Muthusa-Miniṣṭa wa ofisi ifhio na ifhio yo kumedzwaho Miniṣṭa—
 - (a) onoyo Muthusa-Miniṣṭa u fanela u shumisa na u shuma maimoni a Miniṣṭa o teaho, maanḁa afhio na afhio na mishumo yo ṅetshedzwaho onoyo Miniṣṭa hu tshi tevhedzwa mulayo ufhio na ufhio kana nga inwe ṅḁila ine ya nga ṅetshedzwa onoyo Muthusa-Miniṣṭa nga Miniṣṭa hu tshi tevhedzwa ndaela dza Phresidennde, na
 - (b) u bulwa hufhio na hufhio kha mulayo ufhio na ufhio ha onoyo Miniṣṭa hu fanela u dzhiwa hu hu katelaho u bulwa ha Muthusa-Miniṣṭa o farelaho u ya nga u ṅetshedzwa ho bulwaho nga fhasi ha phara ya (a) nga Miniṣṭa ane onoyo Muthusa-Miniṣṭa a khou farela ene.
- (5) Tshifhinga tshinwe na tshinwe musi Miniṣṭa a siho kana nga tshiitisi tshifhio na tshifhio, a sa koni u shumisa maanḁa afhio na afhio kana u ita mushumo ufhio na ufhio wa ofisi, Phresidennde a nga thola Muthusa-Miniṣṭa muṅwe na muṅwe kana muthu muṅwe na muṅwe uri a shume vhuimoni ha Muthusa-Miniṣṭa, o bulwaho khamusi nga u angaredza kana nga u shumisa maanḁa o sumbedzwaho kana u ita mushumo.”.

6. Khethekanyo ya 96 ya Ndayotewa ntswa I lavhelelwa u vha na dziṅwe khethekanyo dzi tevhelaho:

- “(3) Vhominisṭa vha na vhuḁifhinduleli nga muthihi nga muthihi kha Phresidennde na kha Buthano ḁa Lushaka kha u laula ofisi dzavho nahone miraḁo yoṅhe ya khabinethe sa zwenezwo vha na vhuḁifhinduleli vho ṅangana kha u ita mishumo ya muvhuso wa lushaka na mbekanyamaitele dzawo.

- (4) Dziminiṣṭa vha fanela u laula ofisi dzavho hu tshi tevhedzwa mbekanyamaitele yo tiwaho nga Khabinethe.
- (5) Arali Miniṣṭa a kundelwa u laula ofisi hu tshi tevhedzwa mbekanyamaitele ya Khabinethe, Phresidennde a nga ṭoḍa uri Miniṣṭa onoyo a ite uri ndaulo ya ofisi I anane na yeneyo mbekanyamaitele.
- (6) Arali onoyo Miniṣṭa a kundelwa u tevhedza ṭhoḍea dza Phresidennde a nga fhasi ha khethekanyo ṭhukhu ya (5), Phresidennde a nga mu bvisa ofisini—
 - (a) arali e Miniṣṭa o bulwaho kha khethekanyo ya 91 (1) (a), nga murahu ha u kwamana na Miniṣṭa, nahone arali Miniṣṭa a si muraḍo wa Ḷihoro Ḷa Phresidennde kana a si murangaphanḍa wa Ḷihoro Ḷi no khou dzhenelela, na nga murahu ha u kwamana na murangaphanḍa wa Ḷihoro ḶeneḶo Ḷa Miniṣṭa; kana
 - (b) arali e Miniṣṭa o bulwaho kha khethekanyo ya 91 (1)(b), nga murahu ha u kwamana na Vhathusa-Phresidennde na vharangaphanḍa vha mahoro a shelaho mulenzhe.”.

THUMETSHEDZO YA C

Muvhuso wa Vhuthihi ha Lushaka: Sia la Vundu

1. Khethekanyo ya 132 ya Ndayotewa ntswa I lavhelwa u vhalea sa hezwi:

“Khorotshitumbe

132. (1) Khorotshitumbe ya vundu yo vhumbe nga Mulangavundu na miraḁo I sa fhiriho 10 yo tholwaho nga Mulangavundu hu tshi tevhedzwa ino khethekanyo.
- (2) Lihoro li re na madzulo a phesente dza 10 kha vhusimamilayo ha vundu nahone lo dilugiselaho u shela mulenzhe kha muvhuso wa vhuthihi ha lushaka, lo fanelwa nga u avhelwa ofisi nthihi kana nzhizi dza Khorotshitumbe u ya nga tshivhalo tsha madzulo ane la vha nao kha vhusimamilayo hu tshi vhambedzwa na tshivhalo tsha madzulo a manwe mahoro a dzehenelelaho.
- (3) Ofisi dza Khorotshitumbe dzi fanela u avhelwa mahoro a dzehenelelaho nga maitele a fanaho na o sumbedzwaho kha khethekanyo ya 91(9), hu tshi shumiswa maitele o bulwaho kha iyo khethekanyo—
- (a) khabinethe, hu fanela u vhalwa sa zwi ambaho Khorotshitumbe;
- (b) Minista, zwi fanela u vhalwa sa muraḁo wa Khorotshitumbe, na
- (c) -Buthano la Lushaka, zwi fanela u vhalwa sa vhusimamilayo ha vundu.
- (4) Mulangavundu wa vundu nga murahu ha u kwamana na vharangaphanda vha mahoro ane a khou dzehenelela u fanela—
- (a) u ta dzenedzo ofisi dzo fanelaho u avhelwa mahoro ane a khou dzehenelela u ya nga tshivhalo tsha dziofisi dze a avhelwa hu tshi tevhedzwa khethekanyo thukhu ya (3),
- (b) u nanga malugana na inwe na inwe ya dzenedzo ofisi muraḁo wa vhusimamilayo ha vundu ane a vha muraḁo wa lihora le yeneyo ofisi ya avhelwa lone

- fhasi ha phara ya (a), sa muraḍo wa Khorotshitumbe a re na vhuḍifhinduleli kha yeneyo ofisi,
- (c) arali zwa vha zwo tea hu tshi itelwa Ndayotewa kana u itela muvhuso wavhuḍi, u fhambanyisa huḥwe na huḥwe u ta ho itwaho nga fhasi ha phara ya (a) hu tshi tevhedzwa khethekanyo ṭhukhu ya (3);
- (d) u fhelisa u nangwiwa hufhio na hufhio fhasi ha phara ya (b)—
- (i) arali Mulangavunḍu o humbelwa u ita zwenezwo nga murangaphanḍa wa ḷihoro ḷine muraḍo wa Khorotshitumbe waḷo a kwameaho a vha e muraḍo, kana
- (ii) arali zwa ṭoḍea hu u itela Ndayotewa kana u itela muvhuso wavhuḍi, kana
- (e) u ḍadza, arali zwo fanela, hu tshi tevhedzwa phara ya (b), tshikhala ofisini ya muraḍo wa Khorotshitumbe.
- (5) Khethekanyo ṭhukhu ya (4) I fanela u shumiswa nga muya wo katelwaho kha kuhumbulele kwa muvhuso wa vhutithi ha lushaka, nahone Mulangavunḍu na vhaḥwe vhaofisi vha kwameaho vha fanela u ṭoḍa u swikelela kha thendelano tshifhinga tshoṭhe kha u shumisa khethekanyo ṭhukhu yeneyo: Tenda ha vha na uri arali thendelano I sa koni u swikelela kha—
- (a) u shumiswa ha maandḍa o bulwaho kha phara ya (a), (c) kana d(ii) ya yeneyo khethekanyo ṭhukhu, hu shuma tsheo ya Mulangavunḍu;
- (b) u shumiswa ha maandḍa ho bulwaho kha phara ya (b), d (i) kana (e) ya yeneyo khethekanyo ṭhukhu I kwamaho muthu ane a si vhe muraḍo wa ḷihoro ḷa Mulangavunḍu, tsheo ya murangaphanḍa wa ḷihoro ḷine onoyo muthu a vha muraḍo waḷo I ḍo shuma; na
- (c) u shumiswa ha maandḍa ho bulwaho kha phara ya (b) kana (e) ya yeneyo khethekanyo ṭhukhu I kwamaho muthu ane a vha muraḍo wa ḷihoro ḷa Mulangavunḍu, hu shuma tsheo ya Mulangavunḍu.
- (6) Arali u tiwa hufhio na hufhio ha u avhiwa ha dziofisi ha shandulwa fhasi ha khethekanyo ṭhukhu ya (4) (c), miraḍo ine zwa I kwama vha tea u ṭutshela ofisi dzayo fhedzi yo

fanelwa, hune zwa shuma, u tholiwa hafhu kha dziñwe ofisi dzo avhelwaho mahoro avho hu tshi tevhedzwa u tiwa ho shandulwaho.

- (7) Miṭangano ya Khorotshitumbe I fanela u tshimbidzwa nga Mulangavunḑu wa vunḑu.
- (8) Khorotshitumbe I fanela u shuma nga nḑila ine ya dzhiela nṱha muya wa u ṱoḑa u swikelela kha thendelano wo katelwaho kha kuhumbulele kwa muvhuso wa vhuṱhihi ha lushaka khathihi na ṱhoḑea ya muvhuso u shumaho.”.

2. Khethekanyo ya 136 ya Ndayotewa ntswa yo lavhelelwa u vha na dziñwe khethekanyo dzi tevhelaho:

- “(3) Miraḑo ya Khorotshitumbe vha na vhuḑifhinduleli nga muthihi kha Mulangavunḑu na kha vhusimamilaḑo ha vunḑu kha u laula ofisi dzavho, nahone miraḑo yoṱhe ya Khorotshitumbe sa zwenezwo I na vhuḑifhinduleli yo ṱangana kha u ita mishumo ya muvhuso wa vunḑu na kha mbekanyamaitele dzawo.
- (4) Miraḑo ya Khorotshitumbe I fanela u laula ofisi dzayo hu tshi tevhedzwa mbekanyamaitele yo tiwaho nga Khorotshitumbe.
- (5) Arali muraḑo wa Khorotshitumbe a kundelwa u laula ofisi hu tshi tevhedzwa mbekanyamaitele ya Khorotshitumbe, Mulangavunḑu a nga ṱoḑa uri muraḑo wonoyo a ite uri ndaulo ya ofisi yawe na yeneyo mbekanyamaitele zwi anane.
- (6) Arali muraḑo a kwameaho a kundelwa u tevhedza ṱhoḑea dza Mulangavunḑu fhasi ha khethekanyo ṱhukhu ya (5), Mulangavunḑu a nga bvisa muraḑo ofisini nga murahu ha u kwamana na muraḑo, huno arali muraḑo a si muraḑo wa lihorho la Mulangavunḑu kana a si murangaphanḑa wa lihorho li no khou dzhenelela, na zwenezwo-vho nga murahu ha u kwamana na murangaphanḑa wa lihorho la muraḑo wonoyo.”.

ṬHUMETSHEDZO YA D

Ndaulo ya Muvhuso na Tshumelo dza Tsireledzo: Khwiniso kha Khethekanyo dza Ndayotewa yo fhiraho

1. **Khwiniso ya khethekanyo ya 218 ya Ndayotewa yo fhiraho—**

- (a) u bvisa maipfi a re kha khethekanyo ṭhukhu ya (1) a rangelaho phara ya (a) a imelwa nga a tevhelaho:
“(1) Hu tshi tevhelwa ndaela dzo newaho nga Minista wa Tsireledzo na Vhutsireledzi, Khomishinari wa Lushaka u do vha na vhuḡifhinduleli kha—”;
- (b) u bvisa phara ya (b) ya khethekanyo ṭhukhu ya (1) ya imelwa nga phara I tevhelaho:
“(b) u tholiwa ha vkhomishinari vha vunḡu;”;
- (c) u bvisa phara ya (d) ya khethekanyo ṭhukhu ya (1) ya imelwa nga phara I tevhelaho:
“(d) ṭhoḡisiso na u thivhelwa ha vhugevhenga ho dzudzanyiwaho kana vhune ha ṭoḡa ṭhoḡisiso ya lushaka na thivhelo kana vhukoni ha tshipentshela;”;
- (d) u bvisa phara ya (k) ya khethekanyo ṭhukhu ya (1) ya imelwa nga phara I tevhelaho:
“(k) u thomiwa na u ṭhogomeliwa ha tshigwada tsha mapholisa tsha vhudziki ha lushaka tshine tsha do vhewa u tikedza na nga khumbelo ya Khomishinari wa Vunḡu;”.

2. **U khwiniswa ha khethekanyo ya 219 ya Ndayotewa yo fhiraho nga u bvisa maipfi a rangelaho phara ya (a) i re kha khethekanyo ṭhukhu ya (1) a imelwa nga maipfi:**

“(1) Hu tshi tevhelwa khethekanyo ya 218(1), Khomishinari wa Vunḡu u do vha na vhuḡifhinduleli kha—”.

3. **U khwiniswa ha khethekanyo ya 224 ya Ndayotewa yo fhiraho nga u bvisa mbetshelo dza khethekanyo ṭhukhu ya (2) dza imelwa nga mbetshelo:**

“Tenda khethekanyo ino ṭhukhu I tshi do shuma-vho na kha miraḡo ya mmbi ya zwiḡhavhane ye ya nekedza mutevhe va vhashumi vhayo nga murahu ha musi Ndayotewa ya

Riphabuliki ya Afrika Tshipembe yo thoma u shuma, ya 1993 (Mulayo wa vhu 200 wa 1993), fhedzi hu saathu u țanganedzwa ĩnwalwa ĩa ndayotewa ntswa sa zwe zwa sumbedziswa zwone kha khethekanyo ya 73 ya Ndayotewa yeneyo, nahone arali dzangano ĩa politiki ĩine ĩa wela fhasi ha maanda na ndangulo yaĩo kana ye ya dıbađekanya nao na ine ndivho dzayo dza țuțuwedza u dzhenelela kha Khoru ya Khorotshitumbe ya Tshifhinganyana nahone yo dzhenela kha khetho dza Buthano ĩa Lushaka na kha vhusimamulayo ha vunđu nga fhasi ha Ndayotewa yo bulwaho.”.

4. U khwiniswa ha khethekanyo ya 227 ya Ndayotewa yo fhiraho nga u bvisa khethekanyo țhukhu ya (2) ya imelwa nga khethekanyo țhukhu I tevhelaho:

“(2) TMmbi ya Vhupileli ya Lushaka I do shumisa maanda ayo na u ita mishumo yayo fhedzi I tshi tevhela lushaka u ya nga ha Ndimba ya 11 ya Ndayotewa ya Riphabuliki ya Afrika Tshipembe, ya 1996.”.

5. U khwiniswa ha khethekanyo ya 236 ya Ndayotewa yo fhiraho—

(a) nga u bvisa khethekanyo țhukhu ya (1) ya imelwa nga khethekanyo țhukhu I tevhelaho:

“(1) Tshumelo ya muvhuso, muhasho wa muvhuso, tshumelo dza ndaulo kana tsireledzo dze musi hu saathu u thoma u shuma Ndayotewa ya Riphabuliki ya Afrika Tshipembe, ya 1996 (ine afha ya vhidzwa “Ndayotewa ntswa”), dza vha dzi tshi shuma mishumo ya muvhuso, dzi isa phanda na u shuma hu tshi tevhelwa mulayo u yelanaho nadzo u swika mulayo uyo u tshi fheliswa kana wa dzheniswa kana wa țanganyisiwa na tshiimiswa tsho teaho kana wa fhungudziwa zwavhuđi kana wa kwhațhisedzwa kha tshinwe tshiimiswa.”;

(b) u bvisa khethekanyo țhukhu ya (6) ya imelwa nga khethekanyo țhukhu ya:

“(6) (a) Phresidennde a nga thola khomishini u sedzulusa kuđadzele kwa konțiraka kana u khwiniswa ha konțiraka, u tholiwa kana u aluswa, kana u newa ha tshifhinga kana tshiimo tsha tshumelo kana inwe

mbuelo, zwe zwa itea vhukati ha ʒa 27 Lambamai 1993 na ʒa 30 Khubvumedzi 1994 malugana na muthu muñwe na muñwe o buliwaho kha khethekanyo ʒhukhu ya (2) kana tshigwada tshinwe-vho tsha vhathu vhenevho.

- (b) Khomishini I nga shandukisa u tholwa, u aluswa kana u lamedza arali zwi songo ɗa nga ngona kana u pfesesea kha tshiimo tsha mulandu wonoyo.”; na
- (c) u bvisa ipfi “Ndayotewa ino” hune ʒa wanala kha khethekanyo ya 236, ʒa imelwa nga “Ndayotewa ntswa”.

6. U khwiniswa ha khethekanyo ya 237 ya Ndayotewa yo fhiraho—

- (a) nga u bvisa phara ya (a) ya khethekanyo ʒhukhu ya (1) ya imelwa nga phara I tevhelaho:
 - “(a) u dzudzanywa nga huswa ha zwiimiswa zwoṑhe zwo bulwaho kha khethekanyo ya 236(1), hu sa katelwi na mmbi ya vhupileli yo bulwaho kha khethekanyo 224(2), zwi ɗo bvela phanɗa nga murahu ha u thoma u shuma ha Ndayotewa ya Riphabuʒiki ya Afrika Tshipembe, ya 1996, hu u itela u bveledza—
 - (i) ndaulo yavhuɗi ya kha sia ʒa muvhuso wa lushaka u shumana na mafhungo oṑhe a welaho nga fhasi ha sia ʒa lushaka, na
 - (ii) ndaulo yavhuɗi ya vunɗu ʒinwe na ʒinwe u shumana na mafhungo oṑhe a welaho fhasi ha muvhuso wa vunɗu ʒinwe na ʒinwe ”; na
- (b) nga u bvisa phara ʒhukhu ya (i) ya khethekanyo ʒhukhu ya (2) (a) ya imelwa nga phara ʒhukhu i tevhelaho:
 - “(i) zwiimiswa zwo bulwaho kha khethekanyo ya 236 (1), hu sa katelwi na mmbi ya lushaka, zwi ɗo wela nga fhasi ha muvhuso wa lushaka, une wa ɗo shumisa vhuɗifhinduleli honoho u tshi shumisana na mivhuso ya vunɗu;”.

7. U khwiniswa ha khethekanyo ya 239 ya Ndayotewa yo fhiraho nga u bvisa khethekanyo t̩hukhu ya (4) ya imelwa nga phara t̩hukhu I tevhelaho:

“(4) Hu tshi tevhelwa mulayo muñwe na muñwe, ndaka, ppanelo, mishumo na vhuḏifhinduleli zwa mmbi dzoḏthe dzo bulwaho kha khethekanyo ya 224(2) zwi ḏo vha vhuḏifhinduleli ha Mmbi ya Vhupileli ya Lushaka u ya nga hune zwa tendelana na ndaela dza Miniṣṭa wa Vhupileli.”

SHEДУЉU YA 6A

[SheduЉu ya 6A yo dzeniswaho nga khethekanyo ya. 6 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhufumi ya Ndayotewa wa 2003 na u thuthwa nga khethekanyo ya. 6 ya Mulayo wa khwiniso ya Vhufumiya ya Ndayotewa wa 2008.]

SHEДУЉU YA 6B

[SheduЉu ya 6B, ye ya vha I SheduЉu ya 6A I thomani, yo dzeniswaho nga khethekanyo ya. 2 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhumalo ya Ndayotewa wa 2002 wa khwiniswa nga khethekanyo ya. 5 ya Mulayo wa khwiniso ya Vhufumi ya Ndayotewa wa 2003 na u nomboriwa nga huswa nga khethekanyo ya. 6 ya Mulayo wa Khwiniso ya Vhufumi ya Ndayotewa wa 2003 we wa thuthwa nga khethekanyo ya. 5 ya Mulayo wa khwiniso ya Vhufumiṭhanu ya Ndayotewa wa 2008.]

SHEDUŁU YA 7

MILAYO YO THUTHWAHO

NOMBORO NA NWAHA ZWA MULAYO	DZINA
Mulayo wa vhu 200 wa 1993	Ndayotewa ya Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, ya 1993
Mulayo wa vhu 2 wa 1994	Mulayo wa Khwiniso ya Ndayotewa ya Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1994
Mulayo wa vhu 3 wa 1994	Mulayo wa Khwiniso ya Vhuvhili ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1994
Mulayo wa vhu 13 wa 1994	Mulayo wa Khwiniso ya Vhururu ya Ndayotewa ya Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1994
Mulayo wa vhu 14 wa 1994	Mulayo wa Khwiniso ya Vhuna ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1994
Mulayo wa vhu 24 wa 1994	Mulayo wa Khwiniso ya Vhurathi ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1994
Mulayo wa vhu 29 wa 1994	Mulayo wa Khwiniso ya Vhuṭanu ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1994
Mulayo wa vhu 20 wa 1995	Mulayo wa Khwiniso ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1995
Mulayo wa vhu 44 wa 1995	Mulayo wa Khwiniso ya Vhuvhili ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1995
Mulayo wa vhu 7 wa 1996	Mulayo wa Khwiniso ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe wa 1996
Mulayo wa vhu 26 wa 1996	Mulayo wa Khwiniso ya Vhururu ya Ndayotewa wa Riphabuļiki ya Afrika Tshipembe, wa 1996

INDEKISI

(Vha dzhiele n̄tha uri: dzinomboro dzo imela nomboro ya khethekanyo)

- Luimbo lwa lushaka, 4
Muoditha-dzhenerala, 181, 188
Milayotibe ya pfanelo—
 U swikelela khothe, 34
 U swikelela mafhungo, 32
 Kushumisele, 8
 Vhathu vho fariwaho, vho valelwaho na vhane vha khou pomokwa
 35
 U kuvhangana, u gwalaba, na u n̄kedza phethishini , 17
 Vhana, 28
 Vhudzulapo, 20
 Zwitshavha zwa mvelele, vhurereli na luambo, 31
 Pfunzo, 29
 U shumiswa ha pfanelo, 38
 Vhupo, 24
 Ndinganyiso, 9
 Tshirunzi tsha vhuthu, 10
 Mbofholowo na tsireledzo ya muthu, 12
 Mbofholowo ya vhuḡibaḡekanyi, 18
 Mbofholowo ya u amba, 16
 Mbofholowo ya u tshimbila na vhudzulo, 21
 Mbofholowo ya vhurereli, lutendo na kuhumbulele, 15
 Mbofholowo ya zwa makwevho, mushumo na phrofesheni, 22
 Ndondolamutakalo, zwijiwa, maḡi na tsireledzo ya vhathu, 27
 Vhudzulo, 26
 Tshirunzi tsha vhuthu, 10
 Ṱhalutshedzo, 39
 Vhushaka kha zwa mishumo, 23
 Luambo na mvelele, 30

- Vhutshilo, 11
- Mikano ya pfanelo, 36
- Pfanelo dza zwa Połotiki , 19
- Zwi kwamaho muthu ene muḡe, 14
- Ndaka, 25
- Maitela a ndaulo kwayo, 33
- Vhupuli na u shumiswa nga u kombetshedza, 13
- Tshiimo tsha shishi, 37
- Maandlanga o Diimisaho a Khasho a u langula, 181, 192
- Mugaganyagwama, 215
- Bannga ya Vhukati, 223 - 225
- Muvhuso wa tshumisano, 41
- Vhudzulapo, 3
- Khabinethe, 91 - 99, 101, 102
- Khomishini ya Ndinganyiso ya Mbeu, 181, 187
- Khomishini ya T̄huṡhewedzo na Tsireledzo ya Pfanelo dza Zwitshavha zwa
vhurereli na zwa luambo, 181, 185, 186
- Milayo ine ya Fhambana, 146 - 150
- Dzikhothe—
 - Khothe ya Ndayotewa, 167
 - Khothe Khulwane ya Khaṡhulo, 168
 - Khothe dza Nṡha dza Afurika Tshipembe, 169
 - Dziṡwe Khothe , 170
 - Matshimbidzele a Khothe, 171
 - Maanḡa a Khothe kha mafhungo a zwa ndayotewa, 172
 - Maanḡa ane ya vha nao, 173
 - Vhupileli, 200 - 204
- Vhupileli, 200 - 204
- Khomishini ya Khetho, 181, 190, 191
- Matshimbidzele a Khetho dza vhafaraofisi vha Ndayotewa, Shedułu ya 3,
Tshipiḡa tsha A
- Maandlanga a khorotshitumbe—
 - Mavunḡu, 125
 - Riphabułiki, 85

- Khorotshitumbe, dza Vundu, 132 -141
Gwama la Lushaka, 213, 214, 216, 217
Gwama, la vundu na lapo 226 - 230
Khomishini ya zwa Gwama, 220 - 222
Fuḷaga, 5
Ndambedzo ya mahoro a zwa poḷotiki, 236
Khomishini ya Pfanelo dza Vhuthu ya Afrika Tshipembe, 181, 184
Maandḷalanga o Ḑiimisaho a laulaho zwa Khasho, 192
Vhusevhi, 209, 210
Milayo ya dzitshaka, 231 - 233
Maandḷalanga a vhuḥaṭuli, 165
Vhaofisiri vha zwa vhuḥaṭuli, 174 - 177
Khomishini ya Tshumelo ya Vhuḥaṭuli, 178
Sisiṭeme ya Vhuḥaṭuli, 166
Dzinyambo, 6
Maitele a vhusimamilayo ha lushaka, 73 - 82
Maandḷalanga a Vhusimamilayo, 43, 44
Muvhuso wapo, 152, 163
Mimasipala, 151 - 164
Buthano la Lushaka—
 Kuvhumbelwe na khetho, 46
 Dzitsheo, 53
 Vhuṭanzi kana mafhungo ane a vha phanḁa ha Buthano la
 Lushaka, 56
 Maandḁa, 55
 U swikelela ha nnyi na nnyi, 59
Khoru ya Lushaka ya Mavundu—
 U kovhiwa ha vharumiwa, 61
 Kuvhumbelwe, 60
 Dzitsheo, 65
 Vhuṭanzi kana mafhungo ane a vha phanḁa ha Khoru ya Lushaka,
 69
 U dzhenelela ha Ḳihoro kha vhurumiwa ha vundu, SheduḲu ya 3,
 Tshipiḁa tsha B

- U dzhenelela ha vhaimeleli vha muvhuso wapo, 67
- Vharumiwa vha tshoṭhe, 62
- Maanḁa, 68
- U swikelela ha nnyi na nnyi, 72
- Phalamennde, 42
- Mapholisa, 205 - 208
- Vhalangavunḁu, 127 - 130
- Phresidennde, 83 - 89
- Maanḁalanga a Vhutshutshisi, 179
- Mavunḁu, 103
- Ndayotewa dza Vunḁu, 142 - 145
- Vhusimamilayo ha Vunḁu, 104 - 121
 - Khumbelo nga miraḁo kha Khothe ya Ndayotewa, 122
 - Pfanelo dza vharumiwa vha tshoṭhe, 113
 - U swikelela ha nnyi na nnyi, 118
- Ndaulo ya Muvhuso, 195
- Khomishini ya Tshumelo ya Muvhuso, 196
- Tshumelo ya Muvhuso, 197
- Mutsireledzi wa Tshitshavha, 181, 182
- Tshumelo dza Tsireledzo, 198, 199
- Pfanelo dza vhatu dza u kona u ḁiitela muvhuso une vha u funa, 235
- Vhuhulwane ha Ndayotewa, 2
- Vharangaphanḁa vha Sialala, 211, 212